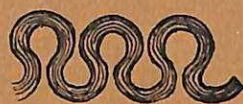

ΠΑΝΑΘΗ- ΝΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ι. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ Νομισμ. Μουσείου

Τρεῖς βασίλισσαι τῆς Αἰγύπτου.

Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ποιήματα.

ΘΩΜΑ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

Γιαννούλης Χαλεπᾶς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΑΝΟΥ

Ἐστὸν Διόνυσο — ποίημα.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ

Ἀπὸ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ.

ΜΑΞΙΜ ΓΟΡΚΥ

Εἰκοσιέξ καὶ μία — διήγημα.

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

Φιλολογικὴ Ζωὴ — Οἱ ἐρωτικοὶ μυθογράφοι τῆς Ἰταλίας.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΗ — ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἐρνέστος Ρενάν. — Γεράσιμος Μαρκοῦρας. — Τὸ ναυτικὸν τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα. — Σπύρος Ταβουλάρης. — Ἀδελίνα Παδοβάνι. — Χάνς φὸν Πρόττ. — Περιοδικὰ καὶ Ἐφημερίδες. — **Εἰκόνες**: Μνημεῖον τῆς Ἀφεντάκη — ἔργον Γιαννούλη Χαλεπᾶ — ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — 3 εἰκόνες αἰγυπτίων βασιλισσῶν. — Γιαννούλης Χαλεπᾶς. — Οἱ μύσται τῆς Νέας Σκηνῆς: Π. Λέων — Μ. Μυράτ — Ν. Παπαγεωργίου. — Ἐρνέστος Ρενάν. — Ἡ οἰκία ὅπου ἐγεννήθη ὁ Ρενάν. — Ἡ ἰταλὶς ἀοιδὸς Παδοβάνι. — Σπύρος Ταβουλάρης.

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25
 „ δι' έξ μην. „ 13
 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25
 „ δι' έξ μην. „ 13

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
 ΑΘΗΝΑΙ, 35, ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
 ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Έκαστον έτος των «Παναθηναίων» αποτελούν δύο ογκώδεις και πλουσίως εικονογραφημένοι τόμοι
 ΤΙΜΩΜΕΝΟΙ: Πολυτελώς χρυσόδετοι φρ. χρ. 30 } ελεύθεροι ταχ. τελών
 „ Απλώς „ „ 28 }
 „ Χρυσόδετοι „ „ 25 }
 Έν τῷ εσωτερικῷ αἱ τιμαὶ αὗται εἰσδραχμας.

— Πᾶσα αἰτησις πρὸς ἐγγραφήν συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τραπεζ.
 * ταχ. ἐπιταγὴν.
 πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς Φιλελλήνων 18, Ἀθήνας,

ἢ πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ—ΑΘΗΝΑΣ

Ὁ ἐγγράφων 3 συνδρομητὰς καὶ συναποστέλλον τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς των
 λαμβάνει τὰ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ ἐπὶ ἓν έτος δωρεάν.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων» εἰς ὅλην τὴν Ρωσσίαν ὁ κ. Ἀναστάσιος Μάλτος,
 Οδὸς rue Rouschkin № 70.

Δ Ω Ρ Α

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

Τίμημα διὰ τὸ κοινόν	Τίμημα διὰ τοὺς συνδρο- μητὰς μας
Βικέλα Δ. Δουκῆς Λάρας. Έκδοσις 4η πολυτελεστάτη εἰς μέγα 8ον μετὰ 75 εἰκόνων λαμπρῶν Θ. Ράλλη σελ. 240 Δρ. 6. 3.90	
Δροσίνη Γ. Ἀμάραντα. Προϊνὰ ὄνειρα — Ἀγάπη — Σ'τὰ ξένα — Ἀντίλαοι σελ. 160 Διηγήματα Ἑλληνικά. Τόμος περιλαμβάνων 34 πρωτότυπα ἑλλην. διηγήματα μετὰ τῶν εἰκόνων τῶν συγγραφέων Σελ. 530 » 2.50 1.30	
Χρυσόδετα » 4. 1.95	
Ξενοπούλου Γ. Στρατιωτικά Διηγήματα. σελ. 117 » 5. 2.95	
Παγανέλη Σ. Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ. Πελοποννησιακαὶ ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνή- σεις μετ' εἰκόνων » 1. 0.65	
Πολίτου Ν. Κολόμβα. Διήγημα Προσπερόν Μεριμὲ μετ' εἰκόνων » 3. 1.05	
Ταγκοπούλου Δ. τοῦ Νουμᾶ. Φαινόμενα καὶ Πράγματα. 1900 » 2. 1.05	
Ψυχάρη Ι. Τ' ὄνειρο τοῦ Γιαννίση 1897 σελ. 512 » 2. 0.65	
Βικέλα Δ. Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν. Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον 16ον σελ. 148 Γρηγοροβίου Φ. Ἀθηναῖς, ἱστορικὸν διήγημα. Μετάφρασις Σπ. Π. Λάμπρου 16ον Δὲ Ἀμίτση Ἐδμόνδου. Ἡ Κων/πολις μετ' εἰκόνων σελ. 408 » 4. 1.30	
Καρολίδου Π. Ἱστορία τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος εἰς 3 τόμους » 2. 0.65	
Παπαρηγοπούλου Κ. Ἱστορ. Πραγματεῖαι » 3. 1.05	
Ραγκαβῆ Ἀλεξ. Ἀπομνημονεύματα. Τόμ. α'. 1894 16 σελ. 392 » 25. 13.	
» Τόμος β'. 1895. 16ον σελ. 475 » 3. 0.65	
Πουλίου Χαρ. Ὁππὲλ Κ. Τὸ βιβλίον τῶν γονέων ἤτοι πρακτικὸς ὁδηγὸς περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδίων. Μεταφρασθεὶς τὸ δεύτερον ἐκ τῆς τε- τάρτης διασκευασμένης ἐκδόσεως 1899. 8ον σελ. 480 » 5. 1.30	
Γούδα Μ. Στοιχεῖα Πρακτικῆς Ναυτιλίας πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων ἐμπορο- πλοιαρχῶν καὶ τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, τῇ ἐγκρί- σει τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργείου. Μετὰ πολλῶν σχημάτων 1899. » 5. 3.90	
Δημητριάδου Ρ. Γεωργικά, ἤτοι ποῖα τὰ μέσα πρὸς αὔξησιν τῆς παραγω- γῆς καὶ ἐπικερδῆ καλλιέργειαν σιτηρῶν, ἀμπέλου, σταφιδαμπέλου, κα- πνοῦ, λαχανικῶν κλπ. μετὰ 2 χρωματ. σελ. 222 » 5. 1.95	
Δημητριάδου Ρ. Ἑλλην. Κτηνοτροφία. — Πρακτικαὶ ζωοτεχνικῆς γνώσεις — Περὶ ἵππων καὶ ἡμιόνων — Περὶ βοῶν καὶ γαλακτοπαραγωγῆς — Περὶ προβάτων καὶ αὐγῶν — Περὶ χοίρων — Περὶ ὀρνίθων κλπ. — Γαλακτοκο- μικά — Τυροκομία — Βουτυροκομία » 3. 1.30	
» — συνέχεια εἰς τρίτην σελίδα — » 4. 2.60	

— συνέχεια εἰς τρίτην σελίδα —

Bibliothèque Wilberg

LEIH BIBLIOTHEK

CIRCULATING LIBRARY

CABINET DE LECTURE

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΟΔ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

Γ. Ι. ΓΟΥΔΙΕΛΜΟΥ & ΣΑΣ

Ὁδὸς Γ'. Σεπτεμβρίου 22

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ

ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ

ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ

ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

Κ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΝ

Λεωφόρος Πανεπιστημίου 4.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΥΠΟΚΑΜΙΣΩΝ

Ἀνδρῶν καὶ Κυριῶν

ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ὁδὸς Σταδίου 41.

Δ. ΣΟΥΛΤΑΤΟΣ

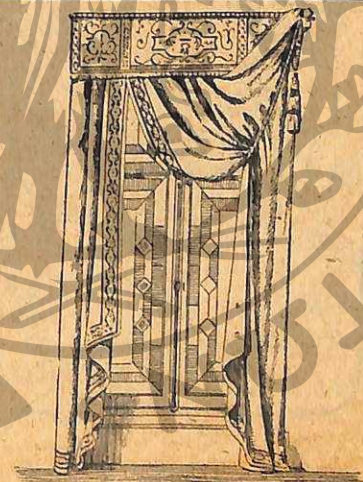
ΤΑΠΕΤΣΑΡΙΑ

Ἀθῆναι ὁδὸς Σταδίου 28

ΕΠΙΠΛΩΣΕΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

ΨΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΛΕΤΟΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΡΥΘΜΩΝ

ΤΑΠΗΤΕΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3	τελ. 4400	δρ. 48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	» 780	» 10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	» 872	» 12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Γ. Ὀλυμπίου	» 360	» 9
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1087	» 10
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1100	» 10
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	» 1000	» 11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	» 1146	» 11
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου	» 1080	» 12

Εὐρίσκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΟΣ

Ὁδὸς Νομισματοκοπείου 7.

ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΓΝΩΣΤΟΝ

* ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤΕΡΕΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΜΨΟΤΗΤΑ

N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

56 — Ὁδὸς Σταδίου — 56

ΑΓΓΛΙΚΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ Α. ΓΚΑΝΙΕΡ & Σ^{ΑΣ}

Εἰδικὸς κόπτης δι' ἐνδυμασίας Κυριῶν.

N. CONSTANTINIDES

MARCHAND - TAILLEUR

56 — Rue de Stade — 56

ETOFFES ANGLAISES A. GAGNIÈRE & Co

Costumes-tailleur pour Dames.

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ὁργανον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκαστον τεῦχος ἀποτελεῖται ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων 8ου σχήματος.

Διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναλύονται καὶ συζητοῦνται ἐν ἀρθροῖς εἰδικῶν δημοσιολόγων ἅπαντα τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ζητήματα, ὥς καὶ πᾶν δημοσίευμα ἐθνικῆς ὑποθέσεως.

Συνδρομή: Ἑσωτερικοῦ Δραχμαὶ 8
Ἐξωτερικοῦ Φράγκα 8

Τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας, καταβάλλοντα τὴν ἐτησίαν αὐτῶν συνδρομὴν πληρόνουσι τὸ ἥμισυ τῆς συνδρομῆς.

Πᾶσα αἵτησις ἀπευθυντέον:

Κον Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ

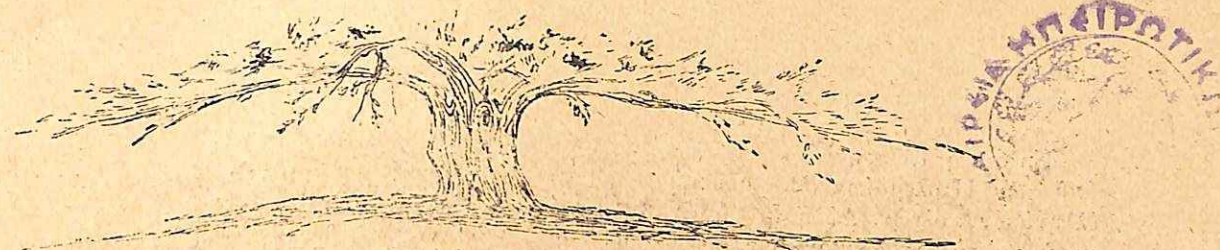
Εἰς Ἀθήνας

ΕΡΓΟΝ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΧΑΛΕΠΑ

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΦΕΝΤΑΚΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'
15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1903

ΤΡΕΙΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΙ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ¹

Α'.—ΒΕΡΕ ΙΚΗ ΓΥΝΗ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ Α'.

Εν τῇ διηγήσει περὶ τῆς ἐν ἔτει 310 πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐλληνίδων πόλεων ἐκ στρατείας Πτολεμαίου τοῦ Α'. γίνεται λόγος περὶ τῆς Κῶ ὡς περὶ νήσου ἀσφαλῶς ἤδη ἀνηκούσης τῷ Πτολεμαίῳ. Μετὰ τὴν ἄλωσιν δηλαδὴ τῆς Φασήλιδος, τῆς Ξάνθου καὶ τῆς Καύνου ἐπλευσεν οὗτος εἰς Κῶν, ἐνθα, ἀφοῦ ἀρῆκε τὸν τὸν στόλον αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς ἀπέναντι πόλεως Μύνδου, παρεχέμασε προσκαλέσας αὐτόν τι πρὸς συνεννοήσεις ὡς ἐν ἀσφαλεῖ τινι στρατηγίῳ, συμμάχους αὐτοῦ². Πρὸς τούτοις ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἐστία τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῶν ἀρίστων ἰατρῶν, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τότε τὴν ἑγκυον προσφιλῇ ἑτεροθαλῇ ἀδελφὴν καὶ σύζυγον αὐτοῦ Βερενίκην, ἣτις καὶ ἐγέννησεν ἐν ταῦθα ἐν ἔτει 309/8 τὸν περιφρημον υἱὸν αὐτοῦ, Πτολεμαῖον Β', τὸν Φιλάδελφον³.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ νήσος αὕτη ἀνῆκεν ἤδη τῷ Πτολεμαίῳ, ἀπὸ μακροῦ ἔσως, ἂν μὴ ὡς κτῆμα, τοῦλάχιστον ὡς πιστὴ καὶ ἀσφαλὴς σύμμαχος. Τὴν ὑπόθεσιν δὲ ταύτην ἐνισχύει τὸ γεγονός ὅτι ἔχομεν σταθῆρα χρυσοῦν ἀλεξανδρείων τύπων, κοπέντα περὶ τὸ 317-311

π. Χ. καὶ φέροντα ὁμοῦ τὰ σύμβολα τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῆς Κῶ, ἥτοι τὸν αἰτὸν καὶ τὸ ρόπαλον. Ἐπειδὴ δὲ ἀναφέρεται ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἐκυρίευσεν τὴν νήσον ταύτην

Νομίσμα τῆς νήσου Κῶ ἐν μεγεθύνσει.

ἐξώσας τοὺς Πέρσας δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ Πτολεμαίου⁴, δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ περίνοτος καὶ ἀγαπητὸς τοῖς πᾶσι Λαγίδης προσφικεῖσθαι ἔκτοτε ἀρρήκτως τῇ φιλίᾳ τῶν Κῶν. Οὕτως ἐν ἔτει 315 π. Χ. ἀναφέρεται ἡ Κῶς ὡς σύμμαχος τῷ Πτολεμαίῳ, ἀντίθετος δὲ τῷ Ἀντιγόνῳ⁵, οὗ τὸ μέρος ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ μόνον μετὰ τὴν ἐν ἔτει 306 π. Χ. μεγάλῃ ἐν Κύπρῳ ἡττᾷ τοῦ Πτολε-

¹ Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς προσεχῶς ἐκδοθησομένης συγγραφῆς «Τὰ νομίσματα τοῦ Κράτους τῶν Πτολεμαίων».

² Διοδώρου 20, 27 καὶ 37.

³ Θεοφράστου Εἰδύλ. 17. — Πάριον χρονικόν, ἐν Athen. Mitth XXII, 1897 p. καὶ 207 (Wilhelm). — R Herzog, Koische Forschungen und Funde, Leipzig 1899 p. 9.

⁴ Ἀρριανῶν, Ἀνάβασις 2, 57.

⁵ Διοδώρου 19, 68.

μαίου μέχρις οὗ ἢ ἐν ἔτει 301 μάχη ἐν Ἰψῳ ἐπανάρθωσε τὴν τύχην τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐπανάφερε τὴν Κῶν εἰς τὴν συμμάχίαν αὐτοῦ¹.

Ἐκτοτε ἡ Κῶς ἠννοήθη καὶ ἐπροστατεύθη ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων ὅσον οὐδεμία ἄλλη τῶν ἐλληνίδων πόλεων. Αὕτη ἦτο ἡ ἀγαπητὴ διαμονὴ καὶ τὸ καταφύγιον τῶν σοφῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ αὐτῶν τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, ὁ τόπος τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων αὐτῶν, καὶ τέλος ὁ ἀσφαλὴς τόπος πρὸς φύλαξιν τῶν βασιλικῶν ἐξορίστων².

Γνωστοῦ δὲ ὄντος ὅτι οἱ Ρόδιοι, καὶ πρὸ τούτων πρῶτοι πάντων οἱ νησιῶται τῶν Κυ-

τῶν *Ἐγκωμίων εἰς Πτολεμαῖον*, τῷ περὶ τὰ 273/1 ποιηθέντι³, λέγει ἀποτεινόμενος πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλάδελφον:

σὲ δ' (ἔτεκε) αἰχμητὰ Πτολεμαῖε
αἰχμητὰ Πτολεμαῖον ἀριζήλος Βερενίκης.
Καὶ σε Κῶς ἀτίταλλε βρέφος νεογνὸν ἔοντα,
δεξαμένη παρὰ μητρός, ὅτε πρῶταν ἴδες αὖ.
Ἐνθα γὰρ Εὐλείθυιαν ἐβώσατο λυσίζωνον
Ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβαρημένα ὠδίνεσσιν·
ἢ δὲ οἱ εὐμενέοισα παρίστατο, καὶ δ' ἄρα πάντων
νοδυνὴν κατέχευε μελῶν· ὁ δὲ πατρί ἐοικώς
παῖς ἀγαπητὸς ἔγενετο. Κῶς δ' ὀλόλυξεν ἰδοῖσα,
φᾶ δὲ καθαρὰ βρέφος χεῖρεςσι φίλησιν, κτλ.

Νομίζω λοιπὸν ὅτι τὸ μέγα τοῦτο γεγονός τῆς εὐτυχὸς γεννήσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Πτολεμαίου ἐπανηγύρισαν οἱ Κῶοι θέσαντες εὐθὺς

Νομίσματα ἀργυρᾶ τῆς νήσου Κῶ.

κλάδων, ἐτίμησαν Πτολεμαῖον τὸν Α' ὡς θεὸν ἀπὸ τῶν χρόνων ἤδη τῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ἐκστρατείας αὐτοῦ, ἡδυνάτο τις νὰ προσδοκᾷ ὅτι οἱ Κῶοι, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, θὰ ἐξεδήλουν καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἀνάλογον τιμὴν καὶ κολακείαν πρὸς τὸν κραταῖον προστάτην αὐτῶν. Φρονῶ δὲ ὅτι οὕτω πράγματι καὶ συνέβη, δραξαμένων πρὸς τοῦτο τῶν Κῶων τὸ γεγονός τῆς ἐν τῇ νήσῳ αὐτῶν γεννήσεως ὑπὸ τῆς Βερενίκης υἱοῦ προσφιλοῦς τῷ Πτολεμαίῳ.

Τῷ οὖν τινά φαντὶ ἀδεῖν τόσον ἀνδρὶ γυναικῶν, ὅσον περ Πτολεμαῖος εἴην ἐφύλησεν ἀκούειν.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξυμνῶν ὁ Θεόκριτος ἐν

¹ Paton-Hicks, *Inscriptions of Cos*. Oxford 1891 p. XXXII. Ποβλ. Beloch: *Achiv f. Papyrusforsch.* II p. 239 καὶ 242.

² Mahaffy, *The Empire of the Ptolemies* p. 54.

³ Idem von Protz, *Das ἐγκώμιον εἰς Πτολεμαῖον und die Zeitgeschichte*: Rhein Mus f. Phil. Bd. LIII p. 460-476, καὶ Ph. Legrand *Etude sur Théocrite* (1898) p. 60 κέ.

⁴ Τὰ λοιπὰ τῆς ἐνταῦθα εἰκόνος νομίσματα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Βρετ. Μουσείου: Idem BMC. Caria, Cos, pl. XXX.

λεμαίου. Ἡ κεφαλὴ αὕτη παρὰ τὸ ἐν γένει ἐξιδανικευμένον τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῆς ἔχει χαρακτῆρα τόσον προσωπογραφικὸν ὥστε ἤδη ὁ J. Six¹ ἐξέφρασε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἀπεικονίζει Ἀρτεμισίαν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐκατόμνου, ἀδελφὴν δὲ καὶ γυναῖκα Μανυσώλου τοῦ δυνάστου τῆς Καρίας, ἣτις διαδεχθεῖσα αὐτὸν ἐδυνάστευσεν ἐπὶ τῆς Καρίας, καὶ αὐτῆς τῆς Κῶ ἐπὶ δύο ἔτη (352-351 π. Χ.)². Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ὁμῶς εἶναι, φρονῶ, ἀπαράδεκτος, πρῶτον μὲν διότι αὐτὰ τὰ ἀρχαιότερα τῶν φερόντων τὴν κεφαλὴν ταύτην νομισμάτων εἶναι τεχνοτροπίας μεταγενεστέρας τῆς τῶν γνωστῶν νομισμάτων τοῦ Μανυσώλου, δευτέρον δὲ διότι, ἐνῶ ἡ ἀρχὴ τοῦ Μανυσώλου καὶ τῆς Ἀρτεμισίας ἦτο ὅλως ἐφήμερος καὶ πᾶν ἄλλο ἢ ἀγαπητὴ ἐν Κῶ, ἡ κεφαλὴ αὕτη παραμένει σταθερῶς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κῶ ἐπὶ ἡμισυν καὶ πλέον αἰῶνα, δεικνύουσα οὕτω σαφῶς ὅτι πρόκειται περὶ προσώπου ἀποθεωθέντος καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς δημοκρατουμένης πόλεως μονίμως εἰσαχθέντος. Τοιοῦτον ὁμῶς πρόσωπον βεβαίως δὲν δύναται νὰ εἶναι ἢ τὸν ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐπαγγθέντα Μαύσωλον διαδεχθεῖσα γυνὴ αὐτοῦ Ἀρτεμισία, ἥς ἄλλως «φθινάδι νόσῳ ληφθείσης διὰ τὴν λύπην τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνδρός καὶ ἀδελφοῦ»³, «φθίσει δ' ἀποθανούσης διὰ τὸ πένθος τοῦ ἀνδρός»⁴, ἢ εἰκὼν δὲν θὰ ὁμοιάζε βεβαίως πρὸς τὴν ὑγίειαν, κάλλος καὶ ῥώμην ἀποπνέουσαν κεφαλὴν τῶν νομισμάτων τῆς Κῶ. Ἀφίνω ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκεῖνῃ τοῦ Μανυσώλου, τῇ προγενεστέρα τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἀδύνατον εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν εἰκόνα θνητῆς ἐπὶ νομίσματος ἐλληνικῆς πόλεως⁵, ἀφοῦ μάλιστα οἱ δυνάσται τῆς Καρίας οὐδ' ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἔθεσαν τὴν ἑαυτῶν εἰκόνα πρὸ τῆς δυναστείας τῆς Ἀρτεμισίας ἢ μετ' αὐτήν⁶.

¹ Num. Chronique, 1892 p. 205.

² Δημοσθ. 15, 11, 27. — Διοδώρου XVII, 36, 2. 45, 7. — Λουκιανὸς. Νεκρ. διάλ. 24, 3. — Στράβωνος 14, 656. — Σουΐδας καὶ Ἀρποκρατίων ἐν 7. Ἀρτεμισία. — Paton καὶ Hicks ἐ. ἀ. p. XXIIX.

³ Θεόπομπος παρ' Ἀρποκρατίωνι ἐ. ἀ.

⁴ Στράβων ἐ. ἀ.

⁵ Ποβλ. Imhoof-Blumer, *Porträtköpfe auf antiken Münzen* p. 4 κέ. καὶ E. Babelon, *Les origines du portrait sur les monnaies grecques*: *Revue de l'art*, vol. V, p. 89-186.

⁶ Imhoof-Blumer ἐ. ἀ. σελ. 25. Ποβλ. τὴν πρὸς ταῦτα ἐναντίαν, ἀλλὰ κατ' ἐμὲ ὅλως ἀπίθανον ὑπόθεσιν τοῦ J. Six, υἱοῦ, περὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Μανυσώλου ὡς Ἡρακλέους ἐπὶ νομισμάτων τῆς Κῶ: *Röm. Mittheil.* 1899 Bd. XIV, p. 81-83.

Ἀπαράδεκτος ἐπίσης φαίνεται μοι καὶ ἡ ἐτέρα ὑπόθεσις τῶν H. Weber καὶ Hill⁷, ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη εἰκονίζει τὴν Δήμητρα. Ὅχι μόνον οὐδὲν ἀφενδὲς χαρακτηριστικὸν τῆς θεᾶς ταύτης, οἷον π. χ. οἱ στάχυες, παρουσιάζει ἡ κεφαλὴ αὕτη, ἀλλὰ καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς προσλαμβάνουσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ὡς βλέπει τις ἐκ τῆς παρεντεθείσης εἰκόνος (σελ. 706), σὺν τῷ χρόνῳ ἐκφρασιν ἐντελῶς ἀνθρωπίνην. οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσιν πρὸς τοὺς σταθερῶς ἰδανικοὺς χαρακτῆρας τῆς Δήμητρος.

Ἐξ ἄλλου πάλιν ἡ τεχνοτροπία τοῦ ἀρχαιότερου τῶν νομισμάτων τούτων, ἣτις ταυτίζεται πρὸς τὴν τῶν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σατραπείας τοῦ Πτολεμαίου κοπέντων νομισμάτων, διδάσκει ὅτι πρόκειται περὶ μνημείου τῶν χρόνων τούτων, ἐν οἷς ἀκριβῶς πίπτει τὸ μέγα καὶ τόσον πανηγυρισθὲν γεγονός τοῦ ἐν Κῶ τοκετοῦ τῆς Βερενίκης, ἥς ἡ ἀποθέωσις ἐν Κῶ καὶ ἐπομένως ἡ ἀπεικόνισις ὡς θεᾶς ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ ἡ ἐπὶ μακρὸν παραμονὴ ἐπ' αὐτῶν εἶναι τι ὅλως προσδοκώμενον αὐτὸ καθ' ἑαυτό.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη δὲν φαίνεται ὁμοιάζουσα πρὸς τὰς γνωστὰς κεφαλὰς τῆς Βερενίκης τὰς ἐπὶ τῶν πολὺ κατόπιν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Β' κοπέντων νομισμάτων· ἀλλὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα νομίσματα εἰκονίζονται γρηαῖαν τὴν μόλις περὶ τὸ 270 (16ον ἔτος τοῦ Φιλάδελφου) ἀποθανούσας Βερενίκης⁸, ἐκόπησαν δ' ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἐπεκράτησεν ἐν Αἰγύπτῳ νὰ εἰκονίζωνται οἱ Πτολεμαῖοι μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτῶν χαρακτηριστικῶν οὐχὶ ἐξιδανικευμένων, ἀλλὰ πιστῶς τὴν φύσιν ἀντιγραφόντων, ἐνῶ τὰ νομίσματα τῆς Κῶ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ κάλλους τῆς Βερενίκης, εἰκονίζουσι δ' αὐτὴν κατὰ τὴν ἐλληνικὴν συνήθειαν μετὰ θεῶν καὶ ἐξιδανικευμένων χαρακτηριστικῶν. Πρὸς τοῦτοῖς ὁ Θεόκριτος ἐξυμνεῖ τὸ κάλλος τῆς εὐειδοῦς Βερενίκης, ἥς τὸν εὐώδη κόλπον αὕτη ἡ «κάλλει ἀριστεύουσα θεάων πότν' Ἀφροδίτα» «ῥαδιναῖς ἐσεμάξατο χεῖρεσσιν»⁹ ἢ Ἀφροδίτῃ ἥς ἔγενεν Βερενίκη ἡ

εὐειδὴς Ἀχέροντα πολύστονον οὐκ ἐπέρασεν, ἀλλὰ μιν ἀρπάσσα (Ἀφροδίτῃ), παροῦθ' ἐπὶ νῆα [κατελθεῖν]

⁷ BMC. Caria. Cos etc. d. XCIII.

⁸ Mahaffy, *Petrie Pap.* I, 19 Ποβλ. Strack *Die Dynastie der Ptolemäer* p. 190, 6.

⁹ Θεόκρ. 17, 35-45.

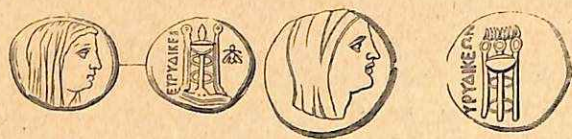
κυανέαν καὶ στυγνὸν αἶε πορθιμῆα καμόντων,
ἐς ναὸν κατέθηκεν, ἕως δ' ἀπεδάσσαο τιμᾶς.

Ἐκτοτε δὲ ἡ οὕτως ἀποθεωθείσα Βερενίκη,
ὡς ἄλλη τις Ἀφροδίτη,

πᾶσιν ἥπιος ἦδε βροτοῖς μαλακοῦς μὲν ἔρωτας
προσπνέει, κούφας δὲ διδοὶ ποθέοντι μερίμνας.

Ἐλατρεύετο ἄρα ἐν Κῷ ἡ Βερενίκη ὡς γα-
μηλία τις Ἀφροδίτη διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τῶν
νομισμάτων τῆς νήσου εἰκὼν αὐτῆς παρουσιάζει
τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ἐλαφρό-
διτον δηλαδὴ ὥριμον κάλλος καὶ τὸν γα-
μήλιον πέπλον. Γνωρίζομεν ἤδη ὅτι ἐν τοῖς
χρόνοις τοῦ υἱοῦ τῆς Βερενίκης ἐν τῇ ἐπι-
σήμεν λατρεῖα τῶν Πτολεμαίων ἐλατρεύετο
αὕτη ὡς θεὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἔνθα μάλιστα
ὑπῆρχε καὶ Βερενίκειον ἱερὸν αὐτῆς, τιμη-
θείσα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Πτολεμαίου ἐν
τῷ ἁγῶνι τῆς περιφέρειας πομπῆς Πτολεμαίου
τοῦ Β', «εἰκόσι τρισὶν ἔφ' ἁρμάτων χρυσῶν
καὶ τεμένεσιν ἐν Δωδώνῃ»¹. Τὸ ὅτι δὲ πρῶ-
τοι οἱ Ἕλληνες τῆς Κῷ ἀπεθέωσαν ἐπισήμως
ζῶσαν ἔτι τὴν Βερενίκη, συμφωνεῖ πρὸς τὸ
γνωστὸν γεγονὸς ὅτι πρῶτοι οἱ ὑπήκοοι τῶν
Διαδόχων Ἕλληνες ἀπένειμαν ἐπισήμως θείας
τιμὰς πρὸς αὐτοὺς, καθ' ὃν χρόνον αὐτοὶ οὐ-
τοι οἱ Διάδοχοι δὲν ἐτόλμων νὰ πράξωσι
τοῦτο δι' ἑαυτούς, ἀν καὶ τὸ ἠενείχοντο εὐχα-
ρίστως, μέχρις οὗ, ἀπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φι-
λαδέλφου, ἠκολούθησαν καὶ αὐτοὶ τὸ παρὰ-
δειγμα τῶν ὑπηκόων αὐτῶν².

Β'—ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΓΥΝΗ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ Α'.

Νομίσματα χαλκᾶ Εὐρυδικέων.

Ἡ Βερενίκη δὲν ἦτο ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ
Πτολεμαίου. Πρὸ αὐτῆς ὁ σατράπης τῆς Αἰ-
γύπτου εἶχε συζευχθῇ Εὐρυδίκη, τὴν θυγα-

¹ Καλλιξένος παρ' Ἀθηναίῳ. 5.202, d. καὶ 203, a.
Περὶ τῆς λατρείας αὐτῆς καὶ τοῦ Πτολεμαίου ὡς θεῶν
Σωτήρων ἰδὲ Witeken, Gött. Anz 1895, 139.—C. I. G.
III, 5127A.—Pauly-Wissowa, Real Encycl. 3. l. Be-
renike (p. 282).

² Ἰδὲ Kornemann, Zur Geschichte der antiken
Herscherculte 3. a. p. 65 κ. ἐξ.

τέρα τοῦ Ἀντιπάτρου, θεῖαν τῆς Βερενίκης,
ἣτις χήρα ἤδη οὖσα Μακεδόνος τινὸς Φιλίππου
καὶ μήτηρ τέκνων, συνώδευσε εἰς Αἴγυπτον
τὴν Εὐρυδίκη, ὅτε αὕτη μετέβη ἐκεῖ ὡς νύμφη
περὶ τὸ 321 π. Χ.³ Ὅτε δὲ ταχὺ κατόπιν ὁ
Πτολεμαῖος ἠρώσθη τῆς ἀνειμῆς μάλλον τῆς
θείας, συνεζεύχθη μὲν περὶ τὸ 317 τὴν Βερε-
νίκη⁴, ἀλλὰ καὶ δὲν διεζεύχθη ἢ ἐξώρισε τὴν
τελευταίαν, ὡς δυνάμενος κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν
Διαδόχων νὰ ἔχη συγχρόνως πλείονας συ-
ζύγους.

Περὶ ἐρίδων μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἡγε-
μονίδων οὐδὲν ἀναφέρεται, ἐφ' ὅσον τοῦλάχισ-
τον ἔζη ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις ἐγνώριζε κάλ-
ιστα νὰ τηρῇ τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην τοῦ
οἴκου αὐτοῦ⁵. Ἐχόντες ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ
Βερενίκη ἦτο ἡ τὰ μέγιστα δυνάμενη καὶ πρω-
τεύουσα ἀρετῇ καὶ φρονήσει τῶν Πτολεμαίων
γυναικῶν⁶ καὶ ἡ εὐνοουμένη αὐτοῦ⁷, κατορ-
θώσασα μάλιστα νὰ προτιμηθῶσιν ἐν τοῖς ἀ-
ξιώμασι τοῦ κράτους τὰ τέκνα αὐτῆς ἀντὶ τῶν
τῆς Εὐρυδίκης, ὡς τοῦ μὲν ἐκ τοῦ πρώτου
αὐτῆς γάμου υἱοῦ Μάγα διορισθέντος στρα-
τηγοῦ καὶ βασιλέως τῆς Κυρηναϊκῆς, τοῦ δὲ
ἐκ τοῦ Πτολεμαίου υἱοῦ αὐτῆς Πτολεμαίου
Β' τοῦ Φιλαδέλφου ἀναγνωρισθέντος, ζῶντος
ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διαδόχου τοῦ θρόνου
πρὸς ζημίαν τοῦ πρεσβυτέρου ἑτεροθαλοῦς
ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου τοῦ Κεραινοῦ,
υἱοῦ τῆς Εὐρυδίκης, ὡς δυνάμεθα νὰ υποθέ-
σωμεν εὐλόγως ὅτι μεγάλη ἀντιζηλία θὰ ὑ-
πῆρχεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μεταξὺ τῶν δύο γυναι-
κῶν τοῦ Πτολεμαίου, ἴδιον κόμμα ἐχούσης ἐ-
κάστης καὶ ὁπαδούς, οἷος π. χ. Δημήτριος ὁ
Φαληρεὺς, ὅστις συνηγόρει, μάτην, παρὰ τῷ
Σωτῆρι ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως τῆς διαδοχῆς
τοῦ θρόνου εἰς τὰ τέκνα τῆς Εὐρυδίκης⁸. Τότε
βεβαίως οἱ τοῦ κόμματος τῆς Εὐρυδίκης, ἢ
καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἰδιαίτερος παρ' αὐτῆς
εὐεργετηθέντες, δὲν θὰ παρέλειπον νὰ ἀπονεί-
μωσιν αὐτῇ τιμὰς ὁμοίας πρὸς ἐκείνας, ὧν
ἔτυχεν ἡ Βερενίκη παρὰ τῶν Κῶν.

Αἱ σκέψεις αὗται στρέφουσι τὴν προσοχὴν
ἡμῶν πρὸς τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα σπάνια, εὐτεχνα
χαλκᾶ νομίσματα, πόλεως ἑλληνικῆς ἀγνώστου
μέχρι τοῦδε, τὰ φέροντα ἐφ' ἑνὸς μὲν παρὰ
τρίποδα τὴν ἐπιγραφὴν ΕΥΡΥΔΙΚΕΩΝ, (ἰδὲ

³ Strack, 3. a. p. 189, 4.

⁴ Πανσάν. I, 6, 8.

⁵ Mahaffy 3. a. σελ. 37.

⁶ Πλουτάρχ. Πύργ. 4.

⁷ Θεοζορ. II, 34 κ. ἐξ.

⁸ Ἐρμιππος παρὰ Διογ. Λαερτ. 5, 5, 8.

εἰκόνας) ἐφ' ἑτέρου δὲ κεφαλὴν βασιλίσσης, ἀπα-
ράλλακτον τὴν παράστασιν πρὸς τὰς γνωστὰς
ἐκ τῶν νομισμάτων κεφαλὰς τῶν διαφόρων
βασιλισσῶν τῆς Αἰγύπτου.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐγένοντο ἀπορριμῇ πολ-
λῶν γνωμῶν παρὰ τοῖς σοφοῖς¹, πρῶτον μὲν
ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τῆς πόλεως, ἣτις
θὰ ἔκοιπεν αὐτά, οὐδεμιᾶς τῶν γνωστῶν ἀρ-
χαίων πόλεων φερούσης τὸ ὄνομα Εὐρυδικεῖα,
δεύτερον δὲ ὡς πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς εἰ-
κονιζομένης ἐπ' αὐτῶν Εὐρυδίκης, γνωστοῦ
ὄντος ὅτι πλείονες βασιλίσσαι τοῦ ὀνόματος
τούτου εἶναι γνωσταὶ ἐκ τῶν πηγῶν. Ὡς πρὸς
τὸ δεύτερον ζήτημα οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἐπε-
τεύχθη ὁμοφωνία, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ πρῶτον,
νῦν μετὰ τὴν ὑπ' τοῦ von Sallet² πιστο-
ποίησιν τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα
ἀνακαλύπτονται ἐν Ἐφέσῳ, ἥς φέρουσιν ἐν
τῷ πεδίῳ καὶ τὸ πασίγνωστον σύμβολον, τὴν
μέλισσαν, ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἀνήκουσι τῇ πό-
λει ταύτῃ, μετονομασθείσῃ ποτὲ Εὐρυδικεῖα³.

Γνωστοῦ δὲ ὄντος ὅτι ὁ τὴν Ἐφεσον Ἀρ-
σινόην, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς συζύγου αὐτοῦ
Ἀρσινόης, θυγατρὸς τοῦ Πτολεμαίου, μετο-
νομάσας Λυσίμαχος ἐνύμφευσεν ἐκ πολιτικῶν
ὑπολογισμῶν ὁρμώμενος πρὸ τοῦ γάμου αὐτοῦ
μετὰ τῆς Ἀρσινόης τὸν πρεσβύτατον τῶν υἱῶν
αὐτοῦ Ἀγαθοκλέα μετὰ τῆς ἐκ τῆς Εὐρυδί-
κης θυγατρὸς τοῦ Πτολεμαίου Λυσάνδρας,
δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν εὐλόγως ὅτι ἀκρι-
βῶς πρὸς τιμὴν τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ βασιλίσ-
σης τῆς Αἰγύπτου καὶ πρὸς κολακείαν τοῦ
κρατατοῦ καὶ ἀναγκαιοτάτου αὐτῷ συμμάχου
μετωνόμασε τὴν Ἐφεσον Εὐρυδικεῖαν, ἥς οἱ
κάτοικοι θέσαντες ἐπὶ τῶν νέων νομισμάτων
τὴν εἰκόνα ἀπένειμαν τῇ νῆα ἐπωνύμῳ αὐτῶν
τὴν αὐτὴν θεῖαν τιμὴν, ἣν ἀπένειμαν πρότε-
ρον οἱ Κῶι τῇ ἀντιζήλῳ αὐτῆς Βερενίκῃ.

Κατὰ ποῖον ἔτος συνεζεύχθη ὁ Ἀγαθοκλῆς
τὴν Λυσάνδραν δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν,
ὡς τῶν πηγῶν ἀντιφασκουσῶν πρὸς ἀλλή-
λας⁴. Ἐκ τινος μαρτυρίας ὅμως τοῦ Πλου-

¹ Pellerin. Recueil. Tom. I. p. 116, pl. XVIII, 1.—
Eckhel. D. Num. Vol. 11 p. 269.—Mionnet. II p. 202 ;
Suppl. 111 p. 77.—Sestini Classes générales p. 37.—
Visconti, Iconographie grec. Tom. 11 p. 233—235 pl.
XL n° 13 (éd. in f° καὶ Tom. 11 p. 77 éd. in 4°).—
Borrel, Num. Chron. 111, 135—137.—Leake. Num. Hell.
Eur. Greece p. 53.—Head, BMC. Macedonia p. XXXIV
καὶ p. 75, 1—3 εἰκὼν ἐν τῷ κεμένῳ) Head—Σβορώνου,
Ἱστορία τῶν νομισμ. Τόμ. Α' σελ. 279.

² Beschreibung d. Ant. Münzen, Bd. II, p. 88.

³ Head, BMC. Ionia p. XLVI καὶ b. 56 pl. X, 7.

⁴ Πβλ. Strack 3. a. p. 190, 4.

τάρχου⁵ ἐξάγεται ἀσφαλῶς ὅτι ἐν ἔτει 300 π.
Χ. εἶχεν ἤδη συντελεσθῇ ὁ γάμος οὗτος, ὡς
καὶ ὁ τοῦ Λυσιμάχου μετὰ τῆς Ἀρσινόης.
Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἄλλου τινὸς χωρίου τοῦ Πανσα-
νίου⁶ μαρτυρεῖται ὁριτῶς ὅτι, ὅτε ὁ Λυσίμαχος,
ἐν ἔτει 300 π. Χ., ἐνυμφεύθη τὴν Ἀρσινόην,
ὁ Ἀγαθοκλῆς εἶχεν ἤδη τέκνα ἐκ τῆς Λυσάν-
δρας, ἐξάγομεν ὅτι ὁ γάμος τοῦ Ἀγαθοκλέ-
ους ἐγένετο τοῦλάχιστον ἐν ἔτει 302 π. Χ.
καὶ δὴ πιθανῶς ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς κατὰ τὸ
ἔτος τοῦτο στενῆς συμμαχίας⁷ τοῦ Λυσιμά-
χου πρὸς τὸν Πτολεμαῖον κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀκριβῶς συνεπείᾳ τῆς συμ-
μαχίας ταύτης εἰσέβαλεν ἀμέσως ὁ Λυσίμαχος
εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐκυρίευσεν τὸ θέ-
ρος διὰ τοῦ Μακεδόνος στρατηγοῦ Πρεπε-
λίου⁸ τὴν τῷ Ἀντιγόνῳ ἀνήκουσαν⁹. Ἐφε-
σον, ὅτε καὶ τὸν λιμένα τῶν ἐχθρικῶς πρὸς
αὐτὸν δειχθέντων κατοίκων ἐνέπρησε καὶ τὴν
ἐν τῇ πόλει «προῦπάρχουσιν τάξιν κατήργησε»,
δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἐν τῶν ἀποτε-
λεσμάτων τῆς ἀλώσεως ταύτης καὶ μετατροπῆς
τῶν τῆς πόλεως ἦτο καὶ ἡ μετονομασία τῆς
Ἐφέσου εἰς Εὐρυδικεῖαν, τοῦ Λυσιμάχου τι-
μῶντος καὶ κολακεύοντος οὕτως ἐν τῷ προ-
σώπῳ τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ τὸν σύζυγον αὐτῆς
καὶ κραταῖον σύμμαχον αὐτοῦ Πτολεμαῖον, οὗ
τότε τοσαύτην εἶχεν ἀνάγκην. Ἡ λίαν ἐπιμε-
λημένη τεχνουργία τῶν ἐν λόγῳ νομισμά-
των συμφωνεῖ πρὸς τὴν χρονολογίαν ταύτην,
ὡς ἐπίσης συνάδει καὶ ἡ εὐθὺς κατόπιν νο-
μισματικὴ ἱστορία τῆς Ἐφέσου, περὶ ἥς ἐν
τοῖς ἐξῆς.

Γ'.—ΑΡΣΙΝΟΗ ΓΥΝΗ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ ΚΑΙ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ Β'. ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ

Πρὶν ἢ παρέλθῃ τὸ ἔτος τῆς ὑπὸ τοῦ Λυ-
σιμάχου κατακτήσεως τῆς Ἐφέσου, ὁ υἱὸς τοῦ
Ἀντιγόνου Δημήτριος, ἐλθὼν μετὰ δυνάμεως
ἐξ Ἑλλάδος εἰς Ἐφεσον, ἐπολιόρκησε καὶ ἐ-

⁵ Δημήτριος 31 «ἐπεὶ καὶ Λυσίμαχος ἑώρα (ὁ Σέλευ-
κος) τῶν Πτολεμαίων θυγατρὸν τὴν μὲν ἑαυτῷ, τὴν
δὲ Ἀγαθοκλεῖ τῷ υἱῷ λαμβάνοντα».

⁶ 1.10.3: «Λυσίμαχος γὰρ ἤλκυσεν ἤδη προή-
κων... καὶ Ἀγαθοκλεῖ παῖδων ὄντων ἐκ Λυσάνδρας
Ἀρσινόην ἐγγίμην ἀδελφὴν Λυσάνδρας».

⁷ Δρόσεν. Ἱστορία τῶν Διαδόχων, σελ. 555 κ. ἐξ.

⁸ Διοδώρου 20, 46, 1. 107, 4 καὶ 111, 3.—Πολυαίου

4, 7, 1.

⁹ Διοδώρου 18, 52, 7.

ξεδίωξε τὸν στρατηγὸν Πρεπέλαον καὶ ἠνάγκασε τὴν πόλιν εἰς τὴν προσηπάροχον ἀποκαταστήναι τὰς τῆς φυλακῆς εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς ἐγκαταστήσας ὑπὸ φρουράρχον τὸν Διόδωρον¹. Βεβαίως ἐν τῶν πρωτίστων ἔργων

Ἀργυροῦν νόμισμα Ἐφέσου Ἀρσινόης.
ἐν μεγεθύνσει.

τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης τοῦ προφῆν καθεστῶτος θὰ ἦτο ἡ κατάργησις τοῦ ὀνόματος Εὐρυδικείας, οὕτω δ' ἐξηγεῖται καὶ τὸ ὅλως σπάνιον καὶ ἐφήμερον τῶν νομισμάτων τῶν ΕΥΡΥΔΙΚΕΩΝ.

Ἐν ἔτει 295 ἀνέκτησε ὡς φαίνεται, πάλιν ὁ Λυσίμαχος τὴν Ἐφεσον, ἀλλὰ καὶ πάλιν, πρὸ τοῦ 288, ἐγένετο κύριος αὐτῆς ὁ Δημήτριος.

Τέλος ἐν ἔτει 288 ὁ Λυσίμαχος ἐκυρίευσεν ὀριστικῶς τὴν πόλιν ταύτην², τότε δὲ θέλων νὰ ἀσφαλίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐκ θαλάσσης ἐπιδρομῶν καὶ μάλιστα τῶν πειρατῶν, δὲν ἔκαυσεν, ὡς κατὰ τὴν πρώτην κατοχὴν, τὸν λιμένα αὐτῆς, ἀλλὰ μετέθηκεν αὐτὴν εἰς τὰ ἐνδότερα, τόπον τινὰ μακρὰν τῆς παραλίας ἰσχυρῶς τειχίσας καὶ τοὺς ἀπρόσθιμους μεθιστάμενους εἰς τὴν νέαν πόλιν κατοίκους τῆς παλαιᾶς ἀναγκάσας πρὸς τοῦτο διὰ κατακλισμοῦ τῆς ἐν κοίλῳ τόπῳ κειμένης πόλεως αὐτῶν, ὃν ἐπήνεγκε τηρήσας καταρράκτην ὄμβρον καὶ τοὺς ρινούχους τῆς παλαιᾶς πόλεως ἐμφράξας³. Τότε δὲ ἠνάγκασε καὶ τοὺς Λεβεδίους καὶ Κολοφωνίους, ὧν κατέστρεψε τὰς πόλεις, νὰ ἔλθωσιν ὡς οἰκῆτορες τῆς νέας πόλεως⁴.

Τὴν οὕτω συνοικισθεῖσαν νέαν Ἐφεσον ἐ-

κάλεσεν ὁ Λυσίμαχος Ἀρσινόην «ἀπὸ τῆς γυναικὸς Ἀρσινόης», θυγατρὸς τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῆς Βερενίκης, γεννηθείσης τὸ βραδύτερον περὶ τὸ 316 π. Χ.⁵. Τότε πάντως ἐκόπη ἐν αὐτῇ ἡ σειρὰ τῶν νομισμάτων τῶν φερόντων (ἰδὲ τὴν εἰκόνα) ἐφ' ἑνὸς μὲν τὴν εἰκόνα τῆς νεαρᾶς τότε ἐπωνύμου τῆς πόλεως βασιλίσσης Ἀρσινόης, ἐφ' ἑτέρου δὲ πλησίον τῶν Ἐφεσιακῶν τύπων καὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν συμβόλου τῆς Ἐφέσου, ἦτοι τῆς μελίσης, τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡΣΙ (ροειτῶν), ὧν νομισμάτων περιγραφὴν παρέχουμεν ὑπ' ἀριθ. 875-889, Πίν. XXVI 11-15 τῆς συγγραφῆς ἡμῶν (σελ. 233 κέ). Τότε ἐπίσης θὰ ἐκόπησαν καὶ τὰ Λυσίμαχείων τύπων νομίσματα τῆς Ἐφέσου τὰ φέροντα παρὰ τὸ σύμβολον τῆς μελίσης τὸ μονογράφημα Ρ (ροειτῶν)⁶.

Ἡ σειρὰ αὕτη θὰ διήρκεσε τὸ πολὺ μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 281 π. Χ. θανάτου τοῦ Λυσίμαχου, ὅτε ἐξεδιώχθη τῆς Ἐφέσου ἡ Ἀρσινόη ὑπὸ τοῦ καταλαβόντος τὴν πόλιν Σελεύκου καὶ τῶν Ἐφεσίων, ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ὁποίων μόλις διὰ πανουργίας ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτῆς. Ῥητῶς δὲ μαρτυρεῖται ὅτι «τοῦ Λυσίμαχου τελευταῖαντος ἡ πρότερον κληῖς ἀνελήφθη» — «ἐπικρατήσαντος πάλιν τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος»⁷.

Τὰ δὲ Λυσίμαχείων τύπων νομίσματα τὰ φέροντα ὡς χαρακτηριστικὸν σύμβολον μελίσαν καὶ ΕΦ (εῖσιον)⁸, ἀντὶ τοῦ Ρ (ροειτῶν), θὰ ἐκόπησαν μετὰ τὴν ἐν ἔτει 295 π. Χ. δευτέραν κατάκτησιν τῆς Ἐφέσου ὑπὸ τοῦ Λυσίμαχου⁹.

Διατί δὲ ὁ Λυσίμαχος, ὅτε τὸ δεύτερον μετωνόμασε τὴν Ἐφεσον, δὲν διετήρησε τὸ ὄνομα Εὐρυδικεία, ἀλλὰ προετίμησε τὸ τῆς Ἀρσινόης, εἶναι, νομίζω, εὐκόλον νὰ ἐννοηθῇ. Ἐν πρώτοις ἐπρόκειτο νῦν περὶ κτίσεως νέας πόλεως, δεύτερον δὲ ὁ Λυσίμαχος, εἰς ὁλέθριον γεροντικὸν ἔρωτα ὑπεῖκων¹⁰, εἶχεν ἤδη συζευχθῇ τὴν πανούργον, φιλόδοξον καὶ «δεινὴν περιελθεῖν» Ἀρσινόην, ἥτις θέλουσα τὰ ἐκ τοῦ γάμου αὐ-

⁵ Στράβων. Εὐστάθιος καὶ Στέφ. Βυζ. ἔ. ἀ. — Πβλ. Rohee, Griech. Romau. 75 Anm.

⁶ C. Müller, Die Münzen des Lysimachus.

⁷ Στέφ. Βυζ. καὶ Στράβων ἔ. ἀ.

⁸ Müll. ἔ. ἀ. ἀρ.

⁹ Πβλ. Müller ἔ. ἀ. καὶ B. V. Head, On the chronological sequence of the coins of Ephesus p. 32 κ. ἐξ.

¹⁰ Οὐχὶ ἐκ πολιτικῶν ὑπολογισμῶν, ὡς θέλει ὁ Δροῦσεν ἰδὲ Μέγνονα ἐν F. H. G. III, 530 καὶ Πανσαν. I. 10. 3, ἀρχόμενον τῆς διηγήσεως διὰ τῶν «εἰώθασιν δὲ ἀνθρώποις δι' ἔρωτα φέρεσθαι πολλὰ συμφορὰ».

τῆς μετὰ τοῦ Λυσίμαχου τέκνα νὰ ὑποσκελίσωσιν ἐν τῇ διαδοχῇ τοῦ θρόνου αὐτὸν τὸν πρεσβύτατον υἱὸν τοῦ Λυσίμαχου Ἀγαθοκλέα, σύζυγον τῆς θυγατρὸς τῆς Εὐρυδικῆς Λυσάνδρας, τοσοῦτον ὑπέσκαψε τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ καὶ ἐσυκοφάντησε παρὰ τῷ Λυσίμαχῳ, ὥστε ἔπεισεν ἐπὶ τέλους τὸν ὅλως ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς τελούντα γέροντα νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν νὰ φρονέσῃ τὸν ἡρωϊκὸν Ἀγαθοκλέα, νὰ τρέφῃ δὲ εἰς φυγὴν τὴν Λυσάνδραν καταφυγοῦσαν μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς πρὸς τὸν Σέλευκον καὶ τὸν Πτολεμαῖον¹. Εἶναι ἐπόμενος εὐνόητον, ὅτι ὁ ὑπὸ τοιοῦτον κράτος τῆς Ἀρσινόης ἀπὸ τοῦ γάμου αὐτοῦ τελὼν Λυσίμαχος προετίμησε νὰ καλέσῃ τὴν Ἐφεσον Ἀρσινόην, λημονῶν τὸ ὄνομα τῆς βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου, μητρὸς τῆς ὑπὸ δυσμένειαν ἤδη τελούσης Λυσάνδρας.

Ἐν τέλει σημειοῦμεν, ὅτι τινὲς τῶν νομισματικῶν ὑπέθεσαν ὅτι ὁ Λυσίμαχος ἐκάλεσεν Εὐρυδικείαν τὴν κόψασαν τὰ νομίσματα τῶν ΕΥΡΥΔΙΚΕΩΝ πόλιν πρὸς τιμὴν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Εὐρυδικῆς, ἣν συνεξέχθη ὁ Ἀντίπατρος τῆς Μακεδονίας. Ἀλλ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ

¹ Πανσανίας ἔ. ἀ. — Wilcken ἐν Pauly-Wissowa, Real Encycl. ἐν λ. Arsinoe II p. 1282.

τῆς ἡγεμονίδος ταύτης οὐδὲν εὐρίσκομεν τὸ δυνάμενον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τιμὴν ταύτην. Ἄλλως δὲ ἡγεμονίδων τῶν βασιλικῶν οἴκων τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας οὐδέποτε ἀπαντῶμεν εἰκόνας ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἐνῷ αἱ τῆς Αἰγύπτου συχνότατα ἔτυχον τῆς τιμῆς ταύτης καὶ ὅτε ἀκόμη ξένους βασιλεῖς συνεξέχθησαν. Μεμονωμένη δὲ τις μαρτυρία λέγει, ὅτι ὁ Λυσίμαχος τὴν Ἐφεσον μετωνόμασεν Ἀρσινόην κατὰ τὸ ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς Ἀρσινόης. ἦν ἔσχεν εἴτε ἐκ τῆς Νικαίας, εἴτε ἐκ τῆς Αἰγυπτίας Ἀρσινόης, τῆς κατόπιν συζύγου Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ἐνῷ ἄλλαι, αἱ καὶ πιθανώτεραι, μαρτυρίαι λέγουσιν, ὡς εἶδομεν, ὅτι τὴν πόλιν μετωνόμασεν οὕτω κατὰ τὸ ὄνομα τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀρσινόης. Ἡ σύγχυσις αὕτη ἐπήγαγεν ἴσως ἐκ τῆς ὁμωνυμίας τῆς θυγατρὸς πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Λυσίμαχου, ἴσως δὲ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Λυσίμαχος δις μετωνόμασε τὴν Ἐφεσον, ἦτοι πρῶτον ἐκ τῆς μητρὸς τῆς νύμφης αὐτοῦ Λυσάνδρας Εὐρυδικῆς, ἣν τινες τῶν ἀρχαίων δυνάτων νὰ συνέχεαν πρὸς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Εὐρυδικὴν, καὶ δεύτερον ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀρσινόης, ἣν πάλιν θὰ συνέχεαν πρὸς τὴν ὁμώνυμον θυγατέρα αὐτοῦ.

I. N. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Κλεφτὰ φιλάκια ποῦ ἄρπαξα. Νὰ μὴ σὰς νοιώσουν ἄλλοι...
Ἄχ, ἱστορία τόσο μικρὴ! Μὴ γένης περὶ μεγάλη.
Τοῦτο ἄς χαθῇ κι' ἄς ξεχαστῇ. Γιατ' εἶν' ὡς ὅλα ἐκεῖνα
ὅπου δὲν ἔχουν τὸ γιατί κι' ἀσπροβολοῦν σὰν κρύνα.
Κλεφτὰ φιλάκια... Πααίνειτε μὲ τ' ἀμολόγητα ὅσα
παλέβουν μὲ τὸν ἄνεμο ν' ἀρμονιστοῦν σὲ γλῶσσα.
Ἄν τύχη κι' ἀκουσε ποιητὴς, τότε ἄς σὰς κάμῃ στίχο,
κιθάρα ἂν τύχη κι' ἀκουσε, τότε ἄς πλάσῃ σὲ ἦχο.
Μ' ἂν σὰς ἐπῆρα καὶ τὸ πῶς, ποτὲ μὴν πάῃ σὲ στίμα.
Μονάχη ἄς τὸ κρατῇ ἡ σιγὴ, ποῦν' μαγεμένη ἀκόμα...

ΧΟΡΟΣ ΤΑ ΧΑΡΑΜΑΤΑ

Κύματα ζωής χυθήκαν κι ήσουν ο άσπρος των άφρως
τά φτερούγια σου άπλωθήκαν και μās πήρεν ο χορός
και μās πήρε σ' έναν κύκλο, ποῦ δὲν ἔχει τελειωμό.
"Αχ! μικροῦλα, δὲ θὰ φύγης δίχως κάποιονε χαμό.
Πεταλοῦδα, κάτι ἐγράφη γιὰ τοὺς δυὸ παντοτεινά
μās ἐτύλιξε ἡ ἀνέμη ποῦ σὸν κόσμο τριγυρνᾷ,
μās κρατοῦν κλωστὲς ποῦ φτάνουν ὡς τὴν ἀκρὴ τῆς ζωῆς.
Τί τ' ἀπλώνεις τὰ φτερά σου; Πλεῖα δὲ γένεται νὰ βγῆς.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΟΓΙΑ

Ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Πέρσου ποιητοῦ Omar Khagham.

Συντρόφοι! Νὰ μὲ στείλετε στὸ μνήμα
μοσχοπλυμένον μὲ χυμὸ ἀπὸ κλῆμα.
Καὶ νὰ μὴν ἦνε θλίψη. Νᾶνε πανηγῶρι.
Νὰ κοιμηθῶ μὲ τὰ τραγούδια τῆς ζωῆς
ποῦ ἔλέγαμε κρατώντας τὸ ποτήρι.
Φίλος σὸν τάφο ἂν ἔρθη νὰ μὲ κράξῃ,
παρακαλῶ τὸ δρόμο του ν' ἀλλάξῃ
κι' ἄς πάῃ πρὸς τὴν ταβέρνα! Προσοχή
μὴ μὲ πατήσῃ μόνο μὲσ' τὴ σκόνῃ
τοῦ κατοφλιῶ τῆς. Κι' ἔννοια του, μονάχος δὲ θὰ πῇ.
Σκόνῃ θὲ νᾶμαι, ἀλλὰ θὲ νᾶμαι 'κεῖ.

Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΧΑΛΕΠΑΣ

Γιαννούλης Χαλεπᾶς.

Ἀ κόμη μοῦ προξενεῖ ἱερὰν συγκίνησιν ἡ ἀνάμνησις τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἡμερῶν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πυκνωθέντα συνοικισμόν τῆς ὁδοῦ Μανρομυγᾶλη εἰς τὰς Ἀθήνας, εὐρίσκετο τὸ σπίτι ποῦ ἐφιλοξένησε τὸν ἀτυχῆ καλλιτέχνην. Τί θλιβερά ἱστορία! Ἦμουν σχεδὸν δεκαετὴς ὅταν κατὰ πρώτην φορὰν ἐπεσκέφθην τὸν ἄγνωστον καλλιτέχνην. Ἀκράτητος ἐπιθυμία μὲ εἶχε καταλάβει νὰ γνωρίσω τὸ μεγάλο μυστικὸν τῆς τέχνης ποῦ ἔκρυβε τὸ ἀπόκεντρον ἐκεῖνο ἐργαστήρι. Ἦτο ἀληθῶς μία ἀποκάλυψις δι' ἐμὲ ἡ φωλεὰ ἐκείνη τοῦ γείτονος εἰς τὴν ὁποίαν ἐτρύπωσα πολλάκις· μέσα εἰς τὴν ἐρημικὴν ἡσυχίαν, μόνον ἡ δημιουργὸς χεὶρ τοῦ τεχνίτου ἐθορύβει μὲ κάποιον ὑπόκωφον κρότον. Ἡ ὕλη ὑπεχώρει πρὸ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ τὸ καλλιτέχνημα ἐλάμβανε μορφὴν κάτω ἀπὸ τὰς τυλώδεις χεῖρας τοῦ γλύπτου.

Γεννηθεὶς εἰς Τήνον ἀπὸ πατέρα γλύπτην ὁ Γιαννούλης Χαλεπᾶς τὸν Αὐγουστον τοῦ 1854, εἰσῆλθε δεκαεξαετὴς εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον

Ἀθηνῶν καὶ ἠκολούθησε μαθήματα ὑπὸ τὸν γλύπτην τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Λεωνίδαν Δρόσιν. Αἱ ὄντως κλασσικαὶ σπουδαὶ τοῦ διδασκάλου ταχέως ἐπέδρασαν εἰς τὸν μαθητὴν καὶ ὁ Χαλεπᾶς θριαμβευτικῶς διήνυσεν τὸ μαθητικὸν του στάδιον βραβευόμενος καὶ ἐπισύρων τὴν προσοχὴν πάντων. Τὸ 1873 μετέβη εἰς Μόναχον ὅπου ἐπὶ τριετίαν ἠξιώθη ὅλων τῶν τιμητικῶν μεταλλίων καὶ τὸ 1876 ἐπανήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Χαλεπᾶς ἔκτοτε ἐπεδόθη ὁλοψύχως εἰς διάφορα ἔργα αὐστηρᾶς ἐκτελέσεως καὶ λεπτοτάτης ἐμπνεύσεως.

Ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τῆς ἰδιοφυΐας του ἀπεμονώθη καθολοκληρίαν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του καὶ ἐδημιούργει ἔργα τὰ ὁποῖα ἔχω πλήρη συνείδησιν ὅτι δὲν θ' ἀπέκλειε οὐδεμία ἐποχὴ. Τότε ἐν Ἑλλάδι ἡ ἄσκοπος χειροτεχνία ἐθαυμάζετο ὡς ἐκπροσωποῦσα τὴν ἀρχαίαν τέχνην! Τὸ σχῆμα, τὸ αἶσθημα, ἡ ψυχολογία, τὸ σχέδιον καὶ ἐν γένει ἡ πνευματικὴ ὑπόστασις τῆς ὕλης ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστα ἤρκει μία οἰαδήποτε κατεργασία κατ' ἀπομίμησιν τοῦ νεοκλασικισμοῦ τοῦ Κανόβα διὰ ν' ἀναδείξῃ κάθε ταπεινὸν ἐργάτην τοῦ μαρμάρου ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς ἐλληνικῆς γλυπτικῆς. Καὶ οὕτω ἐθάπτετο ὑπὸ τὸ βάρος τῶν συνειδήσεων ὁ μόνος Ἕλλην καλλιτέχνης ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἠναγκάσθη νὰ περάσῃ τὴν ζωὴν του μέσα εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους ἐνὸς φρενοκαμείου.

Ποτὲ ἐν Ἑλλάδι δὲν συνέβη παρόμοιον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης· ὁ πάντοτε εὐφυὴς λαὸς τῆς Ἀττικῆς ἐγνώριζε νὰ εἰσδύῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τεχνίτου, καὶ μόνον σήμερον παρέμεινεν ἄγνωστος σχεδὸν ἐπὶ τόσα ἔτη ὁ κρατίστος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων γλυπτῶν. Ὅταν ἡ μεγάλη ψυχὴ τοῦ ἀρμενίου ποιητοῦ Τιγράν Γεργιτ' ἐπετρονύζετο ἐπάνω ἀπὸ τῆς ταφόπετρας τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ ἔγραφε τὰ ὄρατα ἐκεῖνα ἄρθρα του εἰς τὰ ξένα περιοδικά, μόνον τὸ ἔργον τοῦ Χαλεπᾶ κατέτασσε μὲ τὰ ὑπέροχα γλυπτὰ τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα πρῶτον ἤδη εὐρίσκει μίαν εἰλικρινῆ ἐργατικὴν ψυχὴν διὰ νὰ ψιθυρίσῃ τὰ μυστικά τοῦ ὁραίου κόσμου. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην, τὴν ἀληθινὴν ἐλληνικὴν ἐπίδρασιν, ὁ Γιαννούλης Χαλεπᾶς ἤρχισε νὰ θεμελιώσῃ τὸ ἔργον του. Χωρὶς οὔτε κατὰ

γραμμὴν νὰ παραλείψῃ τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, ἐρευνοῦσε ὁ ἀκάματος ἐργάτης διὰ νὰ ρυθμίσῃ τὴν τέχνην του. Τὸ σχέδιον τοῦ Γιαννούλη Χαλεπᾶ εἶνε μελετημένον μὲ μίαν αἰθερίαν ἀπαλότητα, γνώρισμα τῶν ὠραιότερων πλαστικῶν ἔργων τῆς καλῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Ἡ τέχνη του, ἀφοῦ ἐξήχθη ἀπὸ τὴν διδασκαλὸν φύσιν, καθίσταται ρυθμικὴ ἑναρμόνις αὐτῆς καὶ τὴν ὑποτάσσει εἰς τὴν ψυχὴν του. Ποῦ ἀλλαγῶν μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἑλλήνων γλυπτῶν συναντᾷ τις ἔτσι ἀδελφωμένα τὴν αἰσθησὶν μὲ τὴν γραμμὴν καὶ τὴν σύνθεσιν μὲ τὴν πλαστικότητα;

Οἱ ἀγανῶσαι τῶν «Παναθηναίων» θὰ ἐκπλαγοῦν βεβαίως διὰ τὸ ὄνομα τοῦ διαπρεπεστέρου τῶν νεωτέρων ἑλλήνων γλυπτῶν τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔμεινε ἐντελῶς ἄγνωστον. Εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλυπτικὴν δὲν γνωρίζω οὔτε ἐν ἔργον δυνάμενον νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν αἰσθητικὴν ἀπόδοσιν ἐπὶ τοῦ μαρμαροῦ μὲ τὸ ἔργον τοῦ Γιαννούλη Χαλεπᾶ.

Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀ' Νεκροταφείου Ἀθηνῶν σταματᾷ πάντοτε τὸν ἐπισκέπτην ἐν ἐπιτύμβιον ποῦ ξυπνᾷ μέσα μας ἕνα κόσμον ἰδεώδη. Εἶνε τὸ μνημεῖον τῆς Ἀφεντάκη, τῆς νεαρᾶς κόρης ποῦ κοιμᾶται ἡσυχὰ τὸν αἰώνιον ὕπνον. Μὲ τὴν ἑλπίδα τῆς θρησκείας γέρονι ἐπάνω εἰς τὸ μαλακὸν προσκέφαλον τὸ παρθενικὸν κεφάλι ποῦ δὲν τὸ ἐστόλισε ἀκόμῃ τοῦ ἡμεναίου ὁ στέφανος καὶ σκορπᾷ γύρω στὰ κουράσμενα μάτια τῆς ζωῆς τὴν παρηγοριά, μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἔδραψε ἡ θρησκεία τῆς ἀγάπης. Τίποτε δὲν ταράσσει τὴν ἁρμονίαν τῆς τέχνης τοῦ γλύπτου· τὸ διάγραμμα τοῦ τεχνίτου δὲν εἶνε τὸ σύνηδες ἀκαδημαϊκὸν τὸ ὁποῖον συναντᾶται εἰς τὰ κατὰ παραγγελίαν ἔργα τῆς ἀνάγκης· ἐδῶ ἐργάζεται ὁ δημιουργὸς τεχνίτης λησμονῶν καθολοκληρίαν τὰς μεθόδους καὶ τὰ μέσα ποῦ τὸν περιβάλλουν· δὲν καθοδηγεῖ ἡ συνήθεια τὸ χέρι του εἰς τὴν αἰσθητικὴν δημιουργίαν τῶν γραμμῶν, ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον μᾶς ὑπερόχου αἰσθήσεως ἡ ὁποία ἀναλύει τὴν γραμμὴν διὰ νὰ ἐκφράσῃ ὅτι συνέλαβεν ἡ ψυχὴ. Εἰς τὸν ρυθμὸν τῶν ἐπιπέδων ὁ Χαλεπᾶς δὲν λησμονεῖ ὅτι εἶνε Ἕλληνας, καὶ γεμᾶτος ἀπὸ καλωσύνης καὶ ὁμορφίᾳ στολίζει τὴν πεθαμένην νύμφην τοῦ χάρου. Παρατηρήσατε τὰ ἀπὸ τῶν μαστῶν μέχρι τῆς παρθενικῆς ἡβῆς μέρη· μὲ ὅλως ἑλληνικὴν ἀπλότητα κατορθώνει νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸ σκληρὸν μάρμαρον τὴν αἰσθησὶν τῆς πνοῆς· νομίζει κανεὶς πῶς κάτω ἀπὸ τὰ σπλάχνα ἐκεῖνα τῆς κόρης ἡ ζωὴ ἀκόμῃ

δὲν ἔφυγε. Κυτᾶτε τὸ πουπουλένιο προσκέφαλον πόσον ἐλαφρὰ ὑπεχώρησε εἰς τὸ βάρος τῆς κεφαλῆς. Δὲν μᾶς συγκινεῖ ἀπλῶς τὸ θέμα τὸ ὁποῖον τοῦ ἐδόθη πρὸς ἐκτέλεσιν ἀλλὰ τὸ σχῆμα τὸ ὁποῖον πλάττει ἡ δημιουργὸς φαντασία του. Ἐκεῖνο τὸ ἐξησθενημένον χέρι, τὸ ἐλαφρῶς ἀπλωμένον εἰς τὸ νεκρικὸν κρεβάτι τοῦ θανάτου νομίζει κανεὶς ὅτι δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὑψωθῇ ποτὲ πλέον καὶ πίπτει χαλαρὸν ἀπὸ τὴν ὑπέροχον σμίλην τοῦ μοναδικοῦ ἑλλήνος γλύπτου τῶν τελευταίων ἐτῶν. Τὸ κλασσικὸν πνεῦμα τοῦ Γιαννούλη Χαλεπᾶ ποτίζεται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸ ἀστείρευτον ποτάμι τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Εἰς τὸν Χαλεπᾶν ἡ κλασσικότης τοῦ σχήματος δὲν εἶνε κατὰ συνθήκην καὶ ἂν ἐνίοτε δὲν κατορθῶνῃ νὰ δώσῃ ἀπόλυτον αἰσθητικὴν μορφὴν εἰς τὸ ἔργον του, δὲν τὸν ἐγκαταλείπει ποτὲ ἡ ζωὴ καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἐκδηλώσεώς της.

Ὁ «Σάτυρος» παίζων μὲ τὸν Ἑρωτα, εἰς τὸ μέγαρον τοῦ κ. Καραπάνου παρουσιάζει τὸν τεχνίτην ἀπὸ τὴν ἄποψιν ταύτην. Ἐδῶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ ζωὴ παρακολουθοῦν τὸ μέγα τάλαντόν του μὲ τὸ ρυθμικὸν καὶ παρᾶξενον γέλιο τοῦ Σατύρου.

Ποῦ εἶνε ὅμως ἡ «Ἐλεημοσύνη» τοῦ τεχνίτου, τοῦ ἀγνώστου αὐτοῦ μεγάλου ἑλλήνος; Ἐχάθη μαζί μὲ τὴν «Μήδειαν φονεύουσαν τὰ τέκνα της»; καὶ μαζί μὲ τὸ δαιμόνιον τοῦ γλύπτου. Ἐκτοτε ὁ Γιαννούλης Χαλεπᾶς ἀπέθανε διὰ τὴν τέχνην καὶ ζῇ πάντοτε εἰς ἕνα φανταστικὸν κόσμον τὸν ὁποῖον ἀκόμῃ ποθεῖ ἡ μεγάλη του ψυχὴ. Τὸν βλέπομεν εἰς τὴν μικρὰν του πατρίδα τὴν Τήνον ἐπάνω ἀπὸ τὰ χωρικόσπιτα, ἐκεῖ εἰς τὸ μαρμαρωμένον βουνὸ νὰ ζητῇ μὲ τὴν δοξασμένην του σμίλην νὰ θρυμματίσῃ εἰς χιλιάδας ἀγάλματα τὸν λευκὸν βράχον. Ἄλλοτε πάλιν εἶδα τὸν δυστυχῆ καλλιτέχνην εἰς ἕνα ὑπόγειον νὰ σχίζει τὸ πτώμα ἑνὸς σκύλου διὰ νὰ μελετήσῃ ἀνατομίαν. Καὶ κάποτε εἶχε συναθροίσει τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ ὁ ἄκακος αὐτὸς τρελὸς διὰ νὰ κάμῃ ἀκαδημίαν τῆς τέχνης τὴν ὁποίαν ὠνειρεύετο.

Ὁ Γιαννούλης Χαλεπᾶς ζῇ ἀκόμῃ ἐντελῶς καλὰ εἰς τὴν Τήνον μὲ τὰς περιποιήσεις φιλοστόργου μητρὸς ἀφοῦ ἐπὶ 14 ἔτη ἔμεινε κλεισμένος εἰς τὸ φρενοκομεῖον τῆς Κερκύρας. Διερχόμενος τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγούστον, μοῦ ἐπρότεινε νὰ ἐπισκεφθῶμεν μαζί τὸ Μουσεῖον τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἔλαμψε ἀκόμῃ διὰ μίαν φορὰν εἰς τὰ στεγνωμένα μάτια του ὁ πόθος τῶν μεγάλων ἰδανικῶν καὶ τῶν χαμένων ἐλπίδων.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΔΙΟΝΥΣΟ!

Εὐάν! ξανὰ στὰ στήθια μας γεννήσου,
Ἀφταστε, ἀνίκητε καταχτητή!
Εὐάν! εὐάν! τὴ δόξα σου θυμήσου
Σ' αὐτὰ τὰ χρώματα, στὴν ἴδια γῆ,
Ὅταν ἀπ' τὴ φωτιά σου τὴν οὐράνια
Ἐκαίγε κάθε ἀχόρταστη ψυχὴ,
Κι' ἀνθίζανε γιὰ χάρη σου στεφάνια,
Κλωνάρια κλήματος, κισσοῦ, ἐλιχρύσου!

Ἄνθος ἀνθῶν, ἐσύ, ὦ πνεῦμα θεῖο,
Φωτιάς φωτιά καὶ τῆς ψυχῆς ψυχὴ!
Ἐσὺ ποῦσαι τ' ὠραῖο καὶ τὸ ἀντρεῖο
Καὶ τὸ εὐγενικὸ πῶχει ἡ ζωὴ!
Ἐσὺ ποῦ νίκησες στὸ Μαραθῶνα
Καὶ ποῦ διαφέντευες τὸ Σοφοκλῆ,
Ὡ! δῶσε μας τῆς τέχνης τὴν κορώνα,
Ὡ! δῶσε μας τῆς νίκης τὸ βραβεῖο!

Κι' ἂν γκαρδιωθῇς τὴν ταπεινὴν εὐχὴ μου,
Κι' ἂν εἰσακούσῃς τὸν προσκυνητή,
Κι' ἄλλες ψυχὲς δεθοῦν μὲ τὴν ψυχὴ μου,
Κι' ἀνθίσῃ πάλι κ' ἡ πανώδης γῆ,
Καὶ τὸ δικό σου φῶσφημα περάσῃ,
Καὶ ξαναῖδῶ πομπὴν διονυσιακήν,
Τότε γιὰ μὲ κι' ὁ κόσμος ἄς χαλάσῃ,
Ὡ! πάρε, δέξου τότε τὴ ζωὴ μου!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Μάνος εὐχεστίθη νὰ μᾶς παραχωρήσῃ τὸ ἄνω ποίημα, ἀποτελοῦν τὸν πρόλογον εἰς τὴν μετάφρασίν του τῆς «Ἀντιγόνης», περὶ τῆς ὁποίας ἐγράψαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος.

Σ. Τ. Δ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ *

Νεώτατος ἠγάπησεν ὥραιοτάτην κόρην καὶ
πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς ἔθετε κηρίον ἀναμμένον
καὶ ἄνθη, ὡς εἰς προστάτιδά του θεάν.

— Ἄλλοτε, εἰς ἕνα νέον του ἔρωτα, φοβούμε-
νος μὴ χάσῃ τὸ ἰδανικόν του, προσεπάθει ὅσον
τὸ δυνατόν νὰ μὴ τὴν πλησιάσῃ, νὰ μὴ τῆς
ὀμιλῇ, ἀλλὰ μόνον νὰ τὴν βλέπῃ ἀπὸ μακράν.

Συχνὰ ἔβλεπεν ἄρθρα εἰς ἐφημερίδας δι'
ἕνα φίλον του, ὅστις δὲν ἦτο ἄξιος τόσων ἐπαί-
νων. Ἠπόρειδιὰ τὴν ἐπιπολαιότητα τῶν δημο-
σιογράφων. Ἐπειτα ἔμαθεν ὅτι τὰ ἄρθρα ἐγρά-
φοντο ἀπὸ τὸν ἴδιον. Ἡμέραν τινὰ ἰδὼν τὸν αὐ-
τοεπαινούμενον εἰς συναναστροφὴν, τοῦ λέγει:

— Καλὰ κάνεις ποῦ παινίεσαι μόνος σου, καὶ
ἔτσι ποῖος δὲν σὲ ξέρει καὶ ποῖος δὲν σὲ δια-
βάσει σὲ νομίζει πῶς εἶσαι μεγάλος ἄνθρωπος.

Ὁ Σολωμὸς ἦτο τυπικώτατος εἰς μερικά
πράγματα. Ἡμέραν τινὰ ὁ ὑπηρετὴς του Λάμ-
προς τοῦ ἐξήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ δι'
ἐργασίαν του. Ἄλλ' ἐξερχόμενος ἐλησμόνησε
τὴν θύραν ἀνοικτὴν. Τοῦτο ἀντελήφθη ὁ ποιη-
τὴς μετ' ὀλίγον, καὶ ὀργισμένος ἀπέστειλεν ἀμέ-
σως ἀνθρώπους νὰ εὗρουν τὸν ὑπηρετὴν δι' ἐπεί-
γουσαν ἐργασίαν. Ὁ Λάμπρος ἔτρεξεν ἀμέσως.

— Τί ὀρίζετε, σιδρ Κόντε; λέγει ἔντρομος.
— Τίποτε, Λάμπρο μου, κλείσε τὴν πόρτα,
καὶ σύρε 'ς τὴ δουλειά σου¹.

Ὁ Λάμπρος ὠφεῖλε νὰ εἶναι πάντοτε καλὰ
ἐνδεδυμένος. Ὅταν ὑπηρετοῦσε εἰς τὸ τραπέζι
ἐφοροῦσε μαῦρα. Ἡμέραν τινὰ ὑπερβολικῆς
ζέσης, ὁ δυστυχὴς ἦτο ὅλος ἰδρωμένος.

— Πῶς, ἰδρώνεις, Λάμπρο;
— Ναίσκε, σιδρ Κόντε.
— Καὶ ἰδρώνει τὸ ξύλο;!

* Ἰδε προηγούμενον τεύχος σελ. 677.
¹ Ἀμφιβάλλομεν περὶ τῆς ἀνθεντικότητος τοῦ ἀνεκ-
δότου τούτου, τὸ ὁποῖον εἶνε γνωστὸν καὶ ἀποδίδε-
ται εἰς διαφόρους. Σ. τ. Π.

Ἡμέραν τινὰ ἐνῶ ἐτοιμάζετο νὰ καθήσῃ
εἰς τὸ τραπέζι, παρουσιάσθη πτωχὴ ζητοῦσα
ἐλεημοσύνην. Ὁ ποιητὴς, ὁ ὁποῖος τὴν ἐγνώ-
ριζε καὶ ἦτο πεπεισμένος ὅτι καὶ ἐκεῖνη καὶ
τὰ ὄρφανά τῆς ἦσαν νηστικοί, διέταξε νὰ τῆς
δώσουν ὅλον τὸ φαγητόν. Ὁ Λάμπρος ὑπὴ-
κουσε ἀλλὰ μετὰ δυσανεξικίας. Ὁ ποιητὴς τὸ
ἐννόησε καὶ τοῦ εἶπε

— Τί λές, Λάμπρο, ἂς μείνωμε νηστικοὶ σή-
μερα καὶ νὰ φάῃ αὐτὴ καὶ τὰ ὄρφανά τῆς.
Ἐμεῖς θὰ φάμε τὸ βράδυ.

— Διατί, κόντε, δὲν τῆς δίνετε χρήματα καὶ
νὰ φᾶμε καὶ ἐμεῖς;

— Ἄν τῆς ἔδινα χρήματα, δὲν θὰ ἀγόραζε
κρέας γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς, παρὰ ψωμί καὶ τυρί.
Κάπου κάπου λίγο ζουμί εἶνε καλὸ.

— Τότε θὰ μάθῃ καὶ θ' ἄρχεται κάθε μεση-
μέρι.

— Τότε κ' ἐμεῖς θὰ τρῶμε κάθε βράδυ. Τί
λές, Λάμπρο, λέω καλά;

— Ναίσκε, Κόντε.

— Μὴν τὸ πῆς τὸ ναίσκε μὲ τὸ στόμα, 'πὲς
το δυνατόν μετὰ τὴν καρδιά σου, νὰ τὸ ἀκούσω
καλὰ νὰ χαρῶ.

— Ναίσκε... δυνατότερα δὲν μπορῶ, κόντε.

— Μπράβο, τώρα σὲ ἀγαπῶ, νὰ καὶ ἕνα
τάλλαρο νὰ πᾶς νὰ φᾶς 'ς τὴ λοκάντα.

Ὁ Σολωμὸς ἠγάπα πολὺ τὰ αὐγά, ἀλλὰ
ἤθελεν αὐτὰ νὰ βράσουν ὠρισμένην ὥραν, ἄλ-
λως δὲν τὰ ἔτρωγεν. Ὅσakis λοιπὸν ὁ Λάμ-
προς ἔπρεπε νὰ βράσῃ αὐγά, ἐγένετο ὁ ἐξῆς
περίεργος διάλογος, ἐνῶ ὁ Σολωμὸς ἐκρατοῦσε
τὸ ὥρολόγι του:

— Κόντε, ἔτοιμος!
— Ἐτοιμος, Λάμπρο;
— Ναίσκε, Κόντε!
— Βάλτα!
— Τάβαλα!
— Βγάλ'τα!
— Τάβγαλα!

Ἰδὼν ποτὲ εἰς τ' ἀριστερὰ τοῦ καθηγη-
τοῦ Γρασέτη, λόγιον τινὰ, ὅστις εἶχε τὴν ἰδέαν

ὅτι εἶνε μεγάλος, εἶπε πρὸς τὸν Γρασέτην:

— ὦ! σήμερον ἡ ἀξία σου αὐξάνει κατὰ
μίαν δεκάδα, προφασσόρε μου!

Ὁ Γρασέτης ἐγέλασε καὶ ἐσιώπησεν, ὁ δὲ
ἄλλος, ὅστις δὲν ἐννόησεν, ἀπήντησε:

— Ἴσως ἔγραψεν ὁ προφασσόρος κατὰ ἔξοχον.

— Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ Σολωμὸς, ἀλλ' εἶνε
πλησίον ἐνὸς μηδενικοῦ!

Ἐν Κερκύρᾳ ὑπῆρξε κάποιος μοχθηρὸς, ὅστις
ὅλους ἐκατηγόρει καὶ ἦτο εἰς ἄκρον ἐκδικητι-
κός. Ὁ Σολωμὸς δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἦτο δυνατόν
νὰ εὐρεθῇ εἰς τὸν κόσμον τοιοῦτος ἄνθρωπος.
Διὰ νὰ πεισθῇ προσεπάθει νὰ τὸν γνωρίσῃ.

Πράγματι τὸν ἐγνώρισε καὶ τοῦ ἔκαμε πολλὰς
περιποιήσεις, καὶ ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας τὸν
πρόσεκάλεσεν εἰς γεῦμα. Ὁ ποιητὴς ἐπέισθη ὅτι
ἦτο πράγματι ἄνθρωπος φιλοκατήγορος, μοχθη-
ρὸς καὶ ἐκδικητικὸς, διότι καὶ περὶ τῶν μᾶλλον
χρηστῶν καὶ ἱκανῶν ἀνθρώπων ὠμίλει κακῶς
καὶ ἐκαυχᾶτο διὰ τὰς ἐκδικήσεις του. Τὴν τρί-
την ἡμέραν ὁ Σολωμὸς τοῦ λέγει:

— Κύριε, δὲν σοῦ φαίνεται περίεργο ὅτι εἶ-
μαι μαζί σου τόσον περιποιητικὸς καὶ σοῦ
δείχνω τόσην ἀγάπην, ἀφοῦ εἶνε μόλις τρεῖς
ἡμέραις ποῦ σὲ γνωρίζω; Τί λές;

— Κόντε μου, κολακεύομαι ὅτι μὲ ἐκτιμᾶτε
τόσον, καὶ ἀποδίδω τοῦτο εἰς τὴν εὐγένειάν σας
καὶ εἰς τὴν καλὴν καρδίαν σας.

— Τίποτε ἀπ' αὐτά. Ἄκουα ἀπὸ ὅλους ὅτι
δὲν χωνεύεις κανένα, ὅτι γιὰ ὅλους λές κακὰ
καὶ δὲν τὸ ἐπίστευα καὶ ἤθελα νὰ βεβαιωθῶ
ἂν εἶσαι τέτοιος. Τώρα ποῦ ἐπέισθηκα, νὰ φύ-
γῃς καὶ νὰ μὴ σὲ ματαῖδῶ μπροστά μου.

Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ ἔστρεψε τὰ νῶτα.

Εἰς μίαν συναναστροφὴν εἰς τὰ ἀνάκτορα
τοῦ Ἀρμοστοῦ ἐν Κερκύρᾳ, λόγος ἐγένετο περὶ
τῆς Ἰλιάδος καὶ διη περὶ τοῦ δόλου τοῦ Λου-
ρείου ἵππου. Ἐνας Ἀγγλος εἶπεν ὅτι ἡ πρῶ-
ξις ἐκεῖνη ἦτο ἐλληνικὴ παροργία (astuzia
greca).

— Sì, ἀπήντησεν ἀμέσως ὁ Σολωμὸς, ma
per scacciare il barbaro. — Ναί, ἀλλὰ διὰ νὰ
διώξουν τὸν βάρβαρον.

Εἰς Κέρκυραν ἔμενε μετερχόμενος τὸν ἱατρὸν
ἕνας Κεφαλλῆν, ὅστις παρηκολοθεῖτο ὑπὸ με-
γάλου σκύλου. Ὅταν ὁ ἱατρὸς εἰσῆρχετο εἰς
τίνα οἰκίαν πρὸς ἐπίσκεψιν ἀσθενοῦς, ὁ σκύλος

ἔμενε εἰς τὴν εἴσοδον, ἐξαπλωμένος καὶ περι-
μένων τὸν κύριόν του. Ἡμέραν τινὰ ὁ σκύλος
ἐξηπλώθη πρὸ τῆς θύρας οἰκίας, ὅπου ὑπὸ τὰς
στοάς τῆς ὁ Σολωμὸς περιεπάτει συνήθως. Ὁ
σκύλος ἠμπόδιζε τὸν περιπάτον τοῦ ποιητοῦ.
Ἐν τούτοις ὁ ἱατρὸς κατῆλθε καὶ ὁ σκύλος
ἀμέσως ἐσηκώθη. Ὁ ποιητὴς ἔκαμε τὰ παρά-
πονά του, ἀλλ' ὁ ἱατρὸς ἐγέλασε. Τότε ὁ Σο-
λωμὸς μὲ ὕφος σοβαρὸν εἶπεν:

— Εἶμαι ὁ κόντε Διονύσιος Σολωμὸς.

Ὁ δὲ ἱατρὸς ἀκούων τὴν φράσιν ταύτην
περιφρονητικῶς, τὸν ἐκύτταξε καὶ ἔφυγε

Ὁ Σολωμὸς ἐθεώρησεν ἑαυτὸν προσβεβλη-
μένον καὶ ἀμέσως μετέβη εἰς τὴν ἀρμοδιάν
ἀρχὴν ἀπαιτῶν νὰ διωχθῇ ὁ αὐθάδης καὶ ἀνά-
γωγος ἱατρὸς ἀπὸ τὴν Κέρκυραν.

Φίλος τοῦ ἱατροῦ παρεκάλεσε δεόντως ὅπως
μὴ καταδιωχθῇ ὁ ἱατρὸς διὰ τόσον ἀθῶον
πράγμα.

— Τότε φεύγεις καὶ σὺ — τοῦ εἶπεν ὁ ἄν-
θρωπος τῆς ἀστυνομίας.

Τὸν Σολωμὸν μεγάλως ἐσέβοντο αἱ ἀρχαί.

Εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ ὅχι μόνον ἔδιδε ζα-
χαρωτά, ἀλλὰ ὠδήγει αὐτὰ εἰς μαγαζιά καὶ ἠγό-
ραζε τὰ παιγνίδια, τὰ ὁποῖα ἤθελαν.

Τοῦτο συνέβαινε καθ' ἑκάστην. Ὁ κ. Ἀγγε-
λος Ψωρούλας μᾶς εἶπεν, ὅτι εἶχε γεμᾶτον ἕνα
κομὸ ἀπὸ τὰ παιγνίδια, τὰ ὁποῖα τοῦ εἶχεν
ἀγοράσει ὁ ποιητὴς.

Ἡγάπα ὑπερβολικὰ τὴν Ἰταλίαν. Ἐγένετο
ἐξαλλος ὁσάκις ἤκουεν ἄνθρωπον κατηγοροῦντα
τὴν Ἰταλίαν ἢ τοὺς Ἰταλοὺς. Μίαν φορὰν ἐν
ᾧ ἦτο εἰς τὸ τραπέζι, ἔμαθεν ἰταλικὴν ἦταν.
Ἀφῆσε τὸ φαγητόν καὶ ἔκλαυσε καὶ ἦτο κα-
τηφὴς ἐπὶ τινος ἡμέρας.

Ἦτο ἐχθρὸς τῆς Αὐστρίας.

Ἐτέρπετο ἐν Ζακύνθῳ νὰ περιπατῇ τὴν
ἡμέραν μόνος του καὶ εἰς ὠρισμένα μέρη. Τὸ
βράδυ ὅμως εὐχαριστεῖτο εἰς τὰς συναναστρο-
φάς, τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ψυχὴ.

Μεταξὺ τοῦ Νικολάου Λούντζη καὶ τοῦ Σο-
λωμοῦ εἶχεν ἐπέλθει μικρὰ ψυχρότης. Ὁ Λούν-
τζης εἶχε μεταβῇ εἰς Κέρκυραν μετὰ τοῦ υἱοῦ
τοῦ Δημητρίου. Ἀμέσως μετέβησαν πρὸς ἐπί-

σκηφιν τοῦ μεγάλου συγγενοῦς των.

Κρούει τὴν θύραν ὁ Λούντζης καὶ παρουσιάζεται ὁ ὑπηρετὴς Λάμπρος.

— Καλημέρα, Λάμπρο. Ποῦ εἶνε ὁ κόντες;

— Δὲν εἶνε ἐδῶ.

— Πῶς δὲν εἶνε ἐδῶ! ἀκούω τὴν ὁμιλίαν του.

Ὁ ποιητὴς τότε παρουσιάζεται σοβαρὸς εἰς τὴν θύραν καὶ λέγει:

— Ἀφοῦ δὲν πιστεύεις τὸν δοῦλον μου, ἐγὼ σοῦ λέω πῶς ὁ κόντες Διονύσιος Σολωμὸς δὲν εἶνε ἔς τὸ σπίτι.

Ταῦτα εἰπὼν, ἔκλεισε τὴν θύραν κατὰ πρόσωπον τοῦ κόμητος Λούντζη.

Μετά τινος ἡμέρας ἐγένετο ἡ συμφιλώσις τῇ ἐπεμβάσει φίλων. Τότε ὁ ποιητὴς ἰδὼν τὸν υἱὸν τοῦ Δημήτριον τὸν ἔθεσε μεταξὺ τῶν γονάτων του καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐέρεις κολύμπι;

— Ὅσχε! ἀπαντᾷ τὸ παιδί.

— Ἐέρεις καβάλλα;

— Ὅσχε!

— Τί ἄγερα ξέρεις λοιπόν;

Ὁ κ. Δημήτριος Λούντζης ἀκόμη ἐνθυμεῖται τὴν ἐντύπωσιν ποῦ τοῦ ἐπροξένησαν οἱ μεγάλοι καὶ ζωηροὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ ποιητοῦ, ὅταν τοῦ ἔκαμνε τὰς ἐρωτήσεις ἐκεῖνας.

Ἦτο ὁ ποιητὴς ἀγαπητὸς καὶ σεβαστὸς εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν ἀγγλῶν Ἀρμοστῶν. Ἡμέραν τινὰ δυσηρεστήθη μετὰ τὸν Ἀρμοστὴν καὶ δὲν μετέβη πλέον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ὁ Ἀρμοστὴς ὁ ὁποῖος δὲν ἤθελε νὰ χάσῃ τὴν φιλίαν τοῦ ποιητοῦ, ἀφοῦ ματαίως μετεχειρίσθη μέγα συμφιλώσεως, ἀποστέλλει ἡμέραν τινὰ τὸν ὑπασιπότην του, παρακαλῶν τὸν ποιητὴν νὰ μεταβῇ εἰς τὰ ἀνάκτορα δι' ἐπείγουσαν ὑπόθεσιν.

Ὁ ποιητὴς μετέβη ἀμέσως εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔμεινεν ὅμως εἰς τὴν εἴσοδον καὶ παρεκάλεσε τὸν θυρωρὸν νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὴν αὐτοῦ Ἐξοχότητα ὅτι εἶνε εἰς τὰς διαταγὰς του. Ὁ Ἀρμοστὴς τρέχει νὰ δεχθῇ τὸν ποιητὴν καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν. Ματαίως. Ἐμείνει κάτω ὁ ποιητὴς εἰς τὴν εἴσοδον, συνωμίλησαν καὶ ἔφυγε.

Ὁ ποιητὴς ἦτο εὐχάριστος καὶ ὁσάκις ἐξήτει κάτι, πάντοτε προσεπάθει ν' ἀστεϊεύεται. Ζητῶν ποτὲ παρὰ τοῦ φίλου του Ἀντωνίου Μάτεσι, τοῦ συγγραφέως τοῦ Βασιλικοῦ, τὰς Πουήσεις τοῦ Κατούλλου διὰ τῆς μαγειρίσσης

τῆς ἐπιφερούσης τὴν ἐπιστολήν, ἔγραψεν οὕτω:

È pregato l' amico Matessi di dare un'occhiata alla collezione degli antichi poeti latini, e di consegnare subito alla donna che gli si presenterà il volume che troverà contenere i poemi di Catullo, il quale spero non si offenderà di esser tradotto da due mani che per esser avvezze a negozi di cucina, non sono certamente le più a portata di fargli onore. « Παρακαλεῖται ὁ φίλος Μάτεσις « νὰ δώσῃ μίαν ματιὰν εἰς τὴν συλλογὴν τῶν « ἀρχαίων λατίνων ποιητῶν, καὶ νὰ ἐγχειρίσῃ « ἀμέσως εἰς τὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία παρουσιάζεται, τὸν τόμον τὸν περιέχοντα τὰς ποιήσεις « τοῦ Κατούλλου, ὁ ὁποῖος, ἐλπίζω, ὅτι δὲν θὰ « προσβληθῇ, διότι θὰ μεταφέρεται ἀπὸ δύο χει- « ρας συνειθισμένας μὲν εἰς τὰ ἔργα τοῦ μαγει- « ρείου ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως τὰς καταλληλοτέρας « διὰ νὰ τοῦ προσδώσουν τιμὴν ».

Ὁ ποιητὴς παίζει ἐνταῦθα μετὰ τὴν λέξιν tradotto, σημαίνουσιν καὶ τὴν μεταφορὰν καὶ τὴν μετάφρασιν.

Τῇ 21 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1850, ἐνῶ ὁ Σολωμὸς ἦτο εὐθυμος, αἴφνης κατελήφθη ὑπὸ λύπης καὶ εἶπεν ὅτι ἡ ἀνεψιά του ἀπέθανε. Μετά τινος ἡμέρας ἔλαβεν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία τοῦ ἀνήγγελλε πράγματι ὅτι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εἶχεν ἀποθάνει ἡ ἀνεψιά του. Τοῦτο μᾶς διηγήθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Δημήτριος.

Ἀπὸ τὰ κόμματα τῆς Ἑπτανήσου ὁ Σολωμὸς συνεμερίζετο μᾶλλον τὰς ἰδέας τῶν μεταρρυθμιστῶν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἦτο εὐκόλος ἡ ἑνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Μεταβὰς τὸ πρῶτον εἰς Κέρκυραν ὡς βουλευτὴς ὁ ὁρίζοσπαστης Γεώργιος Βερούκιος, ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν μέγαν συμπολίτην. Ἡμέραν τινὰ ἦτο εἰς τὴν πλατεῖαν μετὰ ἄλλον ζακύνθιον ὁρίζοσπαστην βουλευτὴν. Μετὰ τὴν τυπικὴν παρουσίαν ὁ Σολωμὸς τοὺς ἀπεχαιρέτησε καὶ ἐπροχώρησε. Μετὰ τρία τέσσαρα βήματα, σταματᾷ καὶ λέγει εἰς τὸν φίλον:

— Anche questo è di quelli? (Καὶ τοῦτος εἶνε ἀπ' αὐτοῦ; δηλαδὴ ὁρίζοσπαστης).

— Sì (Ναί).

Τότε ὁ ποιητὴς λαβὼν σοβαρὰν στάσιν εἶπε πρὸς τὸν Βερούκιον:

— Ardua la vostra impresa ed' immatura: Δυσχερὴς ἡ ἐπιχείρησις σας καὶ πρόωρος.

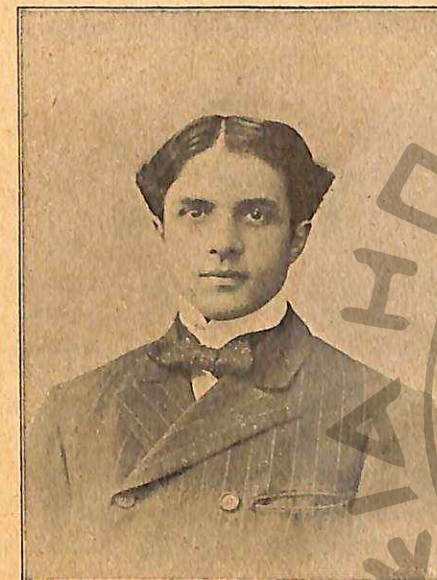
Ὁ Βερούκιος, ὅστις μᾶς διηγήθη τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο μᾶς προσέθεσε « Σὰς βεβαιῶ, « φίλε μου, ὅτι μοῦ ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπω- »

» σιν αἱ λέξεις ἐκεῖναι καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι τὸ « βλέμμα τοῦ μοῦ διεπέρασε τὴν καρδίαν, διότι « ἦτο ὁ ποιητὴς τοῦ Ὑμνου, ὅστις μοῦ ὠμίλει, « ἀλλ' ἔμεινα σταθερὸς εἰς τὰς ἀρχάς μου καὶ « δὲν μετενόησα μετὰ ὅσα καὶ ἂν ὑπέφερα ».

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

Π. ΛΕΩΝ

Μ. ΜΙΦΡΑΤ

Ν. ΠΑΠΑΔΙΜΗΤΡΙΟΥ

ΤΗ ΝΕΑ ΣΚΗΝΗΣ

ΕΙΚΟΣΙΕΞΗ ΚΑΙ ΜΙΑ

Διήγημα

Ημεθα εικοσιέξη, εικοσιέξη ζωντανές μηχανές, κλεισμένες σ' ένα υγρόν υπόγειο, όπου από το πρωί έως το βράδυ ξυμώναμε κ' εφτιάναμε μικρά ψωμάκια και κουλουράκια. Τα παράθυρα του υπογείου μας έβλεπαν σε μια τάφρο, κτισμένη με τούβλα, πράσινα από την υγρασία· τα γυαλιά των παραθύρων ήταν προφυλαγμένα απ' έξω μ' ένα πυκνό σιδερένιο δίχτυ, και το φως δεν ήμπορούσε να φθάση σ' εμάς ανάμεσα από το δίχτυ αυτό, το σκεπασμένον από την αλευρόσκηνη. Ο κύριός μας είχε προφυλάξει έτσι τα παράθυρα δια να μὴν ήμπορούμε ν' αδώσωμ' ένα κομμάτι ψωμί στους φτωχούς ή στους φίλους μας που ήταν άεργοι κ' έπεινούσαν· ο κύριός μας μᾶς δυνόμαζε κατεργάριδες και μᾶς έδινε στο γεῦμα, ἀντὶ κρέας, χαλασμένα έντόσθια...

Έξούσαμε σάν φυλακισμένοι και υποφέραμε μέσα σ' ένα πέτρινο κλουβί, χαμηλό και πληχτικό, γεμάτο από καπνίες και αράχνες. Επνιγόμεθα μέσα στους παχείς τοίχους, καταλασπωμένους και μουχλιασμένους... Ξυπνούσαμε στις πέντε το πρωί χωρίς να χορτάσωμε τόν ύπνο μας, και σκυθρωποί, αδιάφοροι, αρχίζαμε στις έξη να φτιάνωμε τα κουλουράκια με την ζύμην που είχαν έτοιμάσει οί άλλοι την ώρα που έμεις ακόμα έκοιμόμαστε. Και όλην την ήμέρα, έως τās δέκα το βράδυ, άλλοι άνοιγαν επάνω σ' ένα τραπέζι τη ζύμη και προσπαθοῦσαν με μερικᾶς κινήσεις να μὴν αφίνουιν να μουνδιάζουιν τα μέλη των, άλλοι εξύμωναν το άλευρι με το νερό. Και όλην την ήμέρα έμουρμούριζε μελαγχολικά το νερό που έβραζε μέσα στη χύτρα· το φτυάρι έκαμνε ένα διαρκή θόρυβον μέσα σ' τόν φούρνο. Από το πρωί έως το βράδυ έκαie ο φούρνος, και ή κόκκινη άντανάκλασις της φωτιάς έτρεμούλιαζεν επάνω στον τοίχο σάν να μᾶς επερίπαιζε σιωπηλά. Ο πελώριος φούρνος έμοιαζε με όμορφο κεφάλι φανταστικού τέρατος, που έβγαине μέσ' από το πάτωμα, με άνοιχτό πλατύ στόμα, γεμάτο φωτιά, φουσουπεν επάνω μας τη ζεστήν άναπνοή του και εκύτταζε την άτέλειωτην εργασία

μας με δύο μαῦρα θερμά χάσματα τοποθετημένα στο μέτωπόν του επάνω. Ήσαν σάν δύο μάτια, άγρια και φανταστικά μάτια τέρατος· μᾶς εκύτταζαν πάντα με την ἴδιαν αιώνια λυπητερή ματιά, σάν κουρασμένα να βλέπουν δούλους, που τίποτε άνθρωπινον δέν ήμπορούσαν να έλπίζουιν απ' αυτούς και τους περιφρονοῦσαν με την ψυχρή περιφρόνησι του σοφοῦ.

Κάθε ήμέρα απαράλλακτα, μέσα στην αλευρόσκηνη, μέσα στη λάσπη που την έφερναν τα πόδια μας από την αῦλή, μέσα στη βαρειά και μολυσμένην ατμοσφαιρα, άνοιγαμε τη ζύμη και εφτιάναμε τα κουλουράκια· τα έβρόχαμε με τόν ιδρώτα μας κ' έμισούσαμε την εργασία μας με μῖσος βαθύ· ποτέ δέν έτρώγαμε ό,τι έβγαине από τα χέρια μας· επροτιμούσαμε το μαῦρο ψωμί. Καθισμένοι σ' ένα μακρὸν τραπέζι, ο ένας απέναντι του άλλου, — έννιά με έννιά — επί ώρες ολόκληρες εκινούσαμε μηχανικῶς, χωρίς να προσέχωμε, τα δάχτυλά μας, τόσον ήμεθα συνηθισμένοι σ' αυτή την εργασία. Και το πρόσωπον καθενός μᾶς ήτο τόσφ γνωστόν που έγνωρίζαμε και τās ρυτίδας ακόμη ο ένας του άλλου. Δέν έλέγαμεν ούτε λέξι, συνειδησμένοι να μένωμεν σιωπηλοί όσάκις δέν ύβριζόμαστε — γιατί πάντα εύρίσκει κανείς άφορμή να ύβρίση έναν άνδρα. Άλλά και αυτό έγίνετο σπανίως — σε τί ήμπορεί κανείς να έχη άδικον όταν ήνε μισοπειθαμένος, ψεύτικος, όταν όλα του τα αίσθήματα πνίγονται από το βάρος της εργασίας; Άλλ' ή σιωπή προξενεί τρόμον και θλίψιν μόνον εις εκείνους που τα έχουιν ειπή όλα και τίποτε δέν τους μένει να ειποῦν. Εκείνοι όμως που δέν αρχισαν ακόμη να όμιλοῦν — γι' αυτούς ή σιωπή είναι απλή και εύκολη... Και όμως μερικές φορές έτραγουδούσαμε: εις το μέσον της εργασίας κάποιος έξαφνα άνεστέναζε τόν βαρὺ στεναγμὸ κουρασμένου αλόγου, και αρχίζε κανένα σκοπὸ μελαγχολικό, απ' εκείνους που ή μελωδία των, σάν κλάμα και σάν χάδι, έλαφρώνει πάντοτε το βάρος που πιέζει την ψυχή του τραγουδιστοῦ. Ένας απ' όλους μας τραγουδεῖ,

και κατ' αρχάς προσέχομεν όλοι στο τραγουδι του, που άκούεται ξεψυχισμένο κάτω από την βαρειάν δροφή του υπογείου, σάν μικρή φλόγα φωτιάς μέσα στην έρημο, μιάν υγρή νύχτα του φθινοπώρου, όταν ο σκοτεινός οὐρανός βαρύνει επάνω εις την γήν σάν μολυβένια στέγη. Έπειτα αρχίζει ένας άλλος να τόν συνοδεύη — και τώρα δυο φωνές κυμαίνονται άπαλά και παραπονετικά στην βαρειάν ατμοσφαιρα του στενοῦ λάκκου μας. Και έξαφνα όλοι μαζί συνοδεύουιν, και το τραγουδι φουσκώνει σάν κύμα, γίνεται δυνατώτερο, ισχυρότερο· νομίζεις πὼς πλατύνει τους βαρείς, υγρούς τοίχους της πέτρινης φυλακῆς μας...

Όλοι μαζί τραγουδοῦν, και οί εικοσιέξη· αἱ δυνατά φωναί, συνειδησμένοι εις την συμφωνίαν αυτήν, γεμίζουν το υπόγειο, και το τραγουδι στενοχωρεμένο επάνω στης πέτρες των τοίχων, στενάζει, κλαίει και ζωηρεύει την καρδιά με έναν πόνον άπαλό, ξυπνᾷ παληές λύπες και προκαλεῖ αγωνίαν... Οί τραγουδισταί άναστενάζουιν βαθειά και βαρειά· κάποιος απ' αυτούς διακόπτει έξαφνα το τραγουδι του, στέκεται ν' άκούση τους άλλους, έπειτα ξαναχύνει την φωνήν του μέσα εις το γενικὸν κύμα. Άλλος, έπειτα από ένα ἄχ! αγωνιώδες, ξαναρχίζει με μάτια κλεισμένα, και ἴσως το κύμα των ήχων πλατύ, ισχυρόν, του φαίνεται σάν δρόμος που πηγαίνει εκεί κάτω, μακρυνά, φωτισμένος από τόν λαμπρόν ήλιο, πλατὺς δρόμος που φαντάζεται πὼς τόν διαβαίνει ολόενα.

Η φλόγα του φούρνου εξακολουθεῖ να σιγοτρέμει, και εξακολουθεῖ το φτυάρι να τρίζη απάνω στα τούβλα, το νερό κοχλάζει μέσα στη χύτρα, και ή άντανάκλασις της φωτιάς επάνω εις τόν τοίχον τρέμει και γελά σιωπηλή... Και χύνουμε μέσα σε ξένα λόγια την δυστυχία μας. την βαρειάν αγωνίαν ανθρώπων στερημένων το φῶς, την αγωνία των δούλων. Κ' έξούσαμε έτσι και οί εικοσιέξη, εις το υπόγειο μιᾶς λιθίνης οίκιας, και ή ζωή μας ήτο βαρειά σάν να ήσαν αἱ τρεῖς δροφαι της οίκιας αυτής κτισμένοι επάνω στους ώμους μας.

* *

Άλλ' εκτός του τραγουδιοῦ αγαπούσαμε και κάτι άλλο που αντικαθιστοῦσε για μᾶς τόν ήλιο. Εις το δεύτερον πάτωμα ήτον ένα εργαστήρι κεντημάτων, και μαζί με τ' άλλα κερτίσια που ειργάζοντο εκεί, ήτον και ή Τάνια, δεκαέξη ετών. Κάθε πρωί, ένα μικρούτσικο ροδοκόκκινο προσωπάκι εκύτταζε στο υπόγειό μας από το άνοιγμα της θύρας του διαδρόμου με

γελαστά γαλανὰ μάτια, και μιὰ ζωηρά, χαῦ-
δευτική φωνή μᾶς εφώναζε:

— Τα κουλουράκια μου, καλοί μου φυλα-
κισμένοι!

Όλοι εκυττάζαμε πρὸς το μέρος που ήρχετο ή καθαρά αυτή φωνή, πολὺ γνωστή μας, και έβλέπαμε χαρούμενο και με άφελή καλωσύνην το άγνόν αυτό πρόσωπον της κόρης με τὸμορφὸ της χαμόγελο. Εἴχαμε συνηθίσει και μᾶς προξενούσεν εύχαρίστησι να βλέπωμε τη μύτη της επάνω στο γυαλί και τα μικράτης λευκά δόντια που έλαμπαν κάτω από τα ροδοκόκκινα γελαστά χείλη. Ετρέχαμε ποιὸς να της πρωτανοῖξη την θύρα, και εκείνη χαρούμενη, χαριτωμένη έμπαινε μέσα, με το κεφάλι λίγο γυρμένο, όρθη και πάντα γελαστή. Μιὰ μακρυνά και παχειά καστανή πλεξίδα έπερτε από τους ώμους στο στήθος της επάνω. Εμεῖς λερωμένοι, σκυθρωποί, άσχημάνθρωποι, την εκυττάζαμεν από πάνω ως κάτω — το κατῶφλι της θύρας ήτο τέσσαρες βαθμίδες υψηλότερο από το έδαφος — την εκυττάζαμε με σηκωμένα τα κεφάλια και της λέγαμε την καλημέρα και κανένα ιδιαίτερο λογάκι που μόνον γι' αυτήν το βρίσκαμε μέσα μας. Μιλώντας μαζί της ή φωνές μας ήταν άπαλότερες, τα άστεία μας ολιγώτερον χυδαῖα. Γι' αυτήν — εγινόμαστε διαφορετικοί. Και ο φούρναρης τραβοῦσε μιὰ φτυαριά κουλουράκια, τα πιὸ χρυσᾶ και τα πιὸ καλοψημένα, και τα έρριχνε μ' επιτηδειότητα από το φτυάρι στην ποδιά της Τάνιας.

— Πρόσεχε, μὴ σε καταλάβη ο αφέντης, της έλέγαμε πάντα. Εκείνη γελοῦσε πονηρά και μᾶς εφώναζε χαρούμενη:

— Γεῖά σας, καλοί μου φυλακισμένοι! — και έφευγε σάν μικρὸ ποντίκι.

Αὐτὸ ήτον ὅλο... Άλλά, επί πολὺ μιλούσαμεν έπειτα μεταξύ μας μ' εύχαρίστησιν — έλέγαμε πάντοτε τα ἴδια πράγματα που εἴχαμεν ειπή χθές και κάθε ήμέραν — και εκείνη και έμεις και κάθε τί γύρω μας ήταν ὅπως χθές και ὅπως κάθε ήμέραν.

Εἶναι πολὺ δυσάρεστον και λυπηρόν πράγμα ή ζωή δι' έναν άνδρα όταν τίποτε δέν αλλάζει γύρω του· και αν αυτό δέν φονεύη την ψυχήν του, τόσφ περισσότερον θλιβερά γίνεται ή κατάστασις αυτή... Μιλούσαμε πάντοτε για της γυναῖκες με τέτοιον τρόπο που πολλές φορές αἰδιόμαζε με τα άναίσχυντα λόγια μας, και ήτο φυσικόν γιατί αἱ γυναῖκες που έγνο-
ρίζαμε δέν ήξεζαν βέβαια περισσότερα. Για την Τάνια όμως ποτέ δέν είπαμε κακό, ποτέ

καὶ ὄχι μόνον κανεῖς ἀπὸ μᾶς δὲν ἐτολμοῦσε
νὰ τὴν ἐγγίξῃ ἀλλ' οὔτε ποτὲ ἤκουσε ἀπὸ τὰ
χεῖλη μας χονδρὰ ἀστεῖα. Ἵσως διότι ποτὲ δὲν
ἔμενε πολλὴν ὥρα μαζί μας· σὰν ἄστρο ποῦ
ἔπεφτε ἀπ' τὸν οὐρανό. περνοῦσε ἀπ' ἐμπρὸς
μας καὶ ἐχάνετο· ἀλλ' ἴσως διότι ἦτο μικροῦ
τσικι καὶ πολὺ ὁμορφη καὶ κάθε ὥρα τοῦ πρᾶ-
γμα εἶναι σεβαστὸν εἰς τοὺς χωριάτες. Ἐ-
πειτα, μολονότι ἡ δουλικὴ ἐργασία μας ἤμπο-
ροῦσε νὰ μᾶς κάμῃ ἀπαθεῖς σὰν βώδια καὶ
ἀναίσθητους, ἤμεθα ἐν τούτοις ἀκόμη ἄνθρω-
ποι καί, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δὲν ἦτο δυ-
νατὸν νὰ ζήσωμε χωρὶς κάτι κ' ἐμεῖς νὰ λα-
τρεύωμε. Τίποτε καλλίτερον ἀπ' αὐτὴν δὲν εἴ-
χαμε, οὔτε κανέναν ἄλλον ἔδιδε προσοχὴ σ' ἐμᾶς
τοὺς κατοίκους τοῦ ὑπογείου — κανέναν, καὶ
ὅμως τόσοι ἄνθρωποι κατοικοῦσαν στὸ ἴδιον
σπίτι. Καὶ τέλος — καὶ αὐτὸ ἦτο βέβαια τὸ
σπουδαιότερον — ὅλοι τὴν ἐνομιζάμε σὰν ἰδι-
κὴ μας, κάτι ποῦ ὑπῆρχε χάρις εἰς τὰ κολου-
ράκια μας· τὸ ἐθεωρούσαμε σὰν χρέος μας νὰ
τῆς δώσωμε κολουράκια ζεστά, κάτι σὰν καθη-
μερινὴ προσφορά εἰς ἕνα εἶδωλον, κάτι σὰν
μιὰ συνήθεια θρησκευτικὴ ποῦ κάθε ἡμέρα
μᾶς ἔκαμνε πιὸ ἀφοσιωμένους. Ἐκτὸς τὰ κου-
λουράκια, ἐδίδαμε εἰς τὴν Τάνια καὶ συμβου-
λὰς — νὰ ντύνεται πιὸ ζεστά, νὰ μὴν τρέχῃ
τόσο βιαστικὴ στὴς σκάλες, νὰ μὴν σηκώνῃ
πολὺ βαρεῖες ἀγκαλίδες ξύλα. Ἄκουε τῆς συμ-
βουλῆς μας μὲ χαμόγελο, ἀπαντοῦσε μὲ γέλια
καὶ ποτὲ δὲν ὑπῆκουε· δὲν ἐκακίωναμε γι' αὐτό·
μᾶς εὐχαριστοῦσε μόνον νὰ τῆς δειξώμεν ὅτι
ἐφροντίζαμε γι' αὐτήν.

Συχνά μᾶς ἐξηγοῦσε καμμιὰ χάρι: νὰ τῆς
ἀνοίξουμε τὴ βαρειά θύρα τοῦ ὑπογείου, νὰ τῆς
σχίσουμε ξύλα· καὶ πάντοτε ἤμεθα προθύμοι,
καὶ ὑπερήφανοι μάλιστα.

Ἄλλ' όταν ἕνας ἀπὸ μᾶς τὴν παρακάλεσε
μιὰν ἡμέρα νὰ τοῦ διορθώσῃ τὸ μονάκριβον
ὑποκάμισό του, ἀποκρίθηκε μὲ κάποιαν περι-
φρόνησι:

— Νάτα δά! πῶς ὄχι! . . .

Ἐμεῖς τὸν περιελάσαμε καὶ ποτὲ πιά δὲν
τῆς ἐξηγήσαμε τίποτε. Τὴν ἀγαπούσαμε — αὐτὸ
τὰ ἐξηγεῖ ὅλα. Ὁ ἄνθρωπος θέλει πάντα κά-
ποιον ν' ἀγαπᾷ καὶ ὅμως κάποτε ἡ ἀγάπη
αὐτὴ εἶναι τυραννικὴ καὶ ταπεινωτικὴ καὶ ἡμ-
πορεῖ νὰ δηλητηριάσῃ τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον
διότι, μολονότι ἀγαπᾷ, δὲν λησμονεῖ ὅμως ὁ
ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀγαπώμενον πρόσωπον. Ἐ-
πρεπε ν' ἀγαποῦμε τὴν Τάνια γιατί κανέναν
ἄλλον δὲν εἴχαμε ν' ἀγαπήσωμε.

Κάποτε ἓνας ἀπὸ μᾶς ἔκαμεν ἑξαφνα αὐτὴν
τὴ σκέψι:

— Καὶ γιατί αὐτὲς ἡ περιποιήσεις; Δὲν εἶναι δὲ καὶ τίποτε ἔκτακτο. Μὰ τὴν ἀλήθεια τὸ παρακάνομε!

Τοῦ δώσαμε νὰ καταλάβῃ ἀμέσως καὶ ἀρ-
κετὰ βαναύσως. Εὔχαιμεν ἀνάγκη καὶ ν' ἀγα-
ποῦμε· εὐρέθθηκε ἡ Τάνια, καὶ τὴν ἀγαπήσαμε
καὶ οἱ εἰκοσιεξι καὶ τὴν θεωροῦσαμε σὰν καὶ
ιερόν, καὶ ὅποιος μιλοῦσεν ἐναντίον τῆς ἦτον
ἐχθρός μας. Ἰσως δὲν ἄξιζε πραγματικῶς τὴν
ἀγάπην μας· ἀλλ' ἡμεῖς εἰκοσιεξί καὶ τὴν ἀγά-
πη μας ἠθέλαμε νὰ τὴν σέβωνται ὅλοι.

Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ὀλιγοτερον βαρεία ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ γὰρ αὐτὸ ἴσως μερικοὶ ἐγνωσταὶ βεβαιόουν ὅτι τὸ μῖσος εἶναι γλυκύτερον παρὰ ἡ ἀγάπη... Γιατὶ τότε δὲν ἀποφεύγουν τοὺς ἀνθρώπους, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀληθές;...

* *

Ὁ κύριός μας εἶχε καὶ ἄλλο ἐργαστήρι ποῦ
κατεσκεύαζαν τσουρέκια, ἕνας τοίχος τὸ ἐχώ-
ριζε ἀπὸ τὸ δικό μας· ἀλλ' οἱ ἐργάται, τέσσε-
ρις, ἐθεωροῦσαν τὸν ἐαυτὸν τους ἀνώτερον
καὶ δὲν μᾶς ἐπλησίαζαν· ἐγελοῦσαν περιφρονη-
τικῶς ὅταν μᾶς συναντοῦσαν στὴν αὐλή· ἀλλὰ
κ' ἐμεῖς δὲν ἐπηγίναμε στὸ ἐργαστήρι των·
μᾶς ἦτο ἀπηγορευμένον μὴν τύχη καὶ κλέψωμε
τὰ τσουρέκια. Εἶχαμ' ἕνα μῖσος σ' αὐτούς, διότι
ἡ ἐργασία των ἦτον εὐκολώτερη καὶ ὅμως ἐπλη-
ρώνοντο καλλίτερα, εἶχαν καλλιτέραν τροφοίαν,
μεγαλειότερο καὶ φωτεινότερον ἐργαστήρι καὶ
ὅλοι ἦσαν καθαροὶ καὶ ρωμαλέοι· ἐμεῖς ὅλοι
εἴμεθα κίτρινοι πολλοὶ μὲ νοσήματα δερμα-
τικά, ἄλλοι ἐλεεινοὶ ἀπὸ ρευματισμούς. Τὰς
ἐφορτὰς ἐφοροῦσαν ἐκεῖνοι σακάκια καὶ τὰ πα-
πούτσια των ἔτριζαν· δύο εἶχαν φουσαρμόνικες,
καὶ ὅλοι ἐπήγαιναν νὰ περιπατήσουν εἰς τὸν
δημόσιον κήπο· ἐμεῖς ἦμεθα κουρελιασμένοι
καὶ μὲ τρυπημένα παπούτσια καὶ ἡ ἀστυνομία
δὲν μᾶς ἐπέτρεπε νὰ πᾶμε στὸν κήπο. Πῶς
ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς ἀγαποῦμε!

Μιὰν ἡμέρα ὁ κύριος ἔδωξε ἓναν ἀπ' αὐ-
τούς, ἐπειδὴ ἦτον μέθυσος, καὶ ἐπῆρε ἓναν
ἄλλον. Ὁ νέος ἐργάτης ἦτο στρατιώτης, ἐφο-
ροῦσε μεταξωτὸ γελέκο καὶ εἶχε ρολόι μὲ χρυσοῦν
ἀλυσίδα. Ἡμαστέ περίεργοι νὰ ἰδοῦμε ἓνα
τέτοιο ἀφέντη καὶ ἐβγαίναμε πότε ὁ ἓνας καὶ
πότε ὁ ἄλλος κάθε στιγμὴ στὴν αὐλή.

Μὰ ἦλθε μόνος του στοῦ ὑπόγειό μας. Ἡ-
νοιξε τὴ θύρα μὲ μιὰ κλωτσιά, ἐστάθηκε στοῦ

κατῳφλι χαμογελῶντας χωρὶς νὰ τὴν κλείσῃ, καὶ
μᾶς εἶπε:

— Ὁ Θεὸς μαζί σας! Καὶ ἄλλα παιδιὰ

Ὁ παγωμένος ἀέρας ἔμπαινε στὸ ὑπόγειο
σὰν καπνὸς καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ κατῶφλι μᾶς
ἐκύτταζεν ἀπ' ἐπάνω ὡς κάτω, καὶ κάτω ἀπὸ τὸ
στριμμένο ξανθὸ μουστάκι του ἐφαίνονταν κάτι
μεγάλα κίτρινα δόντια. Πραγματικῶς τὸ γε-
λέκο του ἦτον κάτι τὴ ἔκτακτο, μαζὶ μὲ κεντη-
μένα λουλούδια. θαρροῦσε πῶς ἔλαμπε καὶ τὰ
κουμπιὰ του λὲς καὶ ἦταν ἀπὸ κόκκινες πέτρες.
Ἐφοροῦσε καὶ τὴν ἄλυσσίδα.

Ἦταν ὥραϊος ὁ στρατιώτης αὐτός, ὕψηλός, ρωμαλέος, με κόκκινα μάγουλα, καὶ τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του ἐκύτταζαν χαϊδευτικὰ καὶ εὐλικρινῇ. Ἐφοροῦσε ἕναν ἄσπρον κούκο, καλὰ κολαρισμένον καὶ κάτω ἀπὸ τὴν καθαρήν ποδιά του ἐβλέπαμε τῆς ἄκρας τῶν ὑποδημάτων του μυτερὲς ὅπως ἦτον ὁ συρμός καὶ γυαλιστερές. Ἐνας ἀπὸ μᾶς τὸν παρακάλεσε μὲ σεβασμὸν νὰ κλείσῃ τὴν θύραν· ἐμπήκε μέσα καὶ ἤρχισε νὰ μᾶς ἐρωτᾷ γιὰ τὸν κύριόν μας.

Μιλούσαμεν ὅλοι μαζί γιὰ τὴν τοῦ εἰποῦμε
 πῶς ὁ κύριος ἦτον ἓνας παληάνθρωπος, ἓνας
 κατεργάρος, ἓνας κακοῦργος, ἓνας δήμιος—ὅτι
 ἤμπορούσαμε νὰ εἰποῦμε γι' αὐτὸν καὶ ποῦ δὲν
 εἶναι δυνατόν νὰ γραφῇ. Ὁ στρατιώτης ἤκουε,
 ἐκινούσε τὸ μουστάκι του καὶ μᾶς ἐκύτταζε μὲ
 ἥρεμην καὶ καθαρὴν ματιά.

— Καὶ ἔχετε ἀπ' ἐδῶ πολλὰ κοριτσάκια.
εἶπεν ἑξαφνα.

Μερικοὶ ἐγέλασαν σιγά, ἄλλοι ἐμόφρασαν
 μὲ κάποιαν εὐχαρίστησι, καὶ ἓνας ἀπ' ὅλους
 εἶπε τοῦ στρατιώτου πῶς ἦταν ἐννιὰ κορίτσια.
 — Καὶ πῶς τὰ περνᾶτε μαζί των; ἠρώτησε
 μισοκλείων τὸ μάτι

Ἀρχίσαιμε πάλι τὰ γέλια, κατὶ γέλια μισά... Πολλοὶ ἤθελαν νὰ τοῦ δεῖξουν πῶς κατὶ ἦσαν κι' αὐτοί, σὰν ἐκεῖνον, ἀλλὰ δὲν ἤξευραν, οὔτε ἠμπούρεσαν. Κάποιος τὸ ὠμολόγησε καὶ εἶπε:

— Δὲν εἵμαστε ἐμεῖς γιὰ τέτοιες δουλειές. . .

— Ἄ, ναί, σᾶς εἶναι δύσκολο, εἶπε μὲ βεβαιότητα καὶ μᾶς ἐκύτταζε ἕναν ἕναν.

— Εἰσθε σάν νά πούμε... Νά, δὲν ἔχετε παρουσιαστικό... καθὼς πρέπει... δὲν κά-
νετε ἐντύπωσι, θέλω νά πῶ! Καὶ ἡ γυναῖκα—
χρειάζεται νά τῆς κάνῃ κανεὶς ἐντύπωσι. Πρέ-
πει νά ᾔναι καλοκαμωμένο τὸ σῶμα, ὅλα νά
ᾔναι καλά. Καὶ ἐκτιμᾷ καὶ τοὺς δυνατούς...
Νά ἔχῃ κανεὶς χέρια, νά, τέτοια!

— Καὶ ἔπειτα πρέπει νὰ ᾔηται κανεὶς ντυ-
μένος μὲ τοὺς κανόνας... ὅπως ταιριάζει τοῦ

καθενός... Κυττάξτε ἐμένα. Ἐγὼ δὲν τρέχω
πίσω ἀπ' τῆς γυναῖκες· ἔρχονται ἐκεῖνες, πέντε
πέντε, καὶ κορμινῶνται σὺν λαιμό μου...

Ἀκούμπησεν ἐπάνω σ' ἕνα σάκκον με ἀλευρί
καὶ μᾶς διηγήθηκε τὸ πῶς τὸν ἀγαποῦσαν αἱ
γυναῖκες καὶ μὲ τί τόλμην τὰς μετεχειρίζετο,
Ἐπειτα ἀνεχώρησε· καὶ ὅταν ἡ θύρα ἐκλείσῃ
ἔμεινামε πολλὴν ὥρα σιωπηλοί, σκεπτόμενοι
ὅσα μᾶς εἶπε. Καὶ ἔπειτα, δὲν εἰξεύρω πῶς,
ἔξαφνα ἄρχισαν ὅλοι νὰ μιλοῦν, καὶ ἐφάνηκε
ὅτι εἰς ὅλους μας εἶχε ἀρῶσει. Ἀπλὸ καὶ καλὸ
παλληκάρι, ἥλθε σὲ μᾶς, ἔμεινε λίγην ὥρα,
ὠμίλησε μαζί μας, ποῦ κανένas δὲν ἤρχετο,
κανένas δὲν μᾶς μιλοῦσε με τέτοιον φιλικὸν
τρόπο... Καὶ ἐξακολουθήσαμε νὰ μιλοῦμε
γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τοὺς μέλλοντας ἔρωτάς του
μὲ τῆς κεντήτρες, ποῦ ὅταν μᾶς συναντοῦσαν
στήν αὐτὴ ἀλλάζαν δρόμο· ἐδάγκαναν τὰ χεῖλη
των, ἢ ἤρχοντο κατ' ἐπάνω μας χωρὶς νὰ μᾶς
λογαριάζουν ἐμᾶς διόλου. Κ' ἐμεῖς τῆς ἐθαυ-
μάζαμε μόνον στήν αὐτὴ καὶ ὅταν ἐπερονοῦσαν
ἐμπρὸς στὰ παρὰθύρα μας "Ὅταν ἤμειθα μόνου
ὁμιλοῦσαμε γι' αὐτές, ἀλλὰ μὲ τέτοιον τρόπο,
ποῦ ἂν μᾶς ἤκουαν θὰ ἡσιθάνοντο ὅλες λύσαν...

— Μά, ἂν ἄρχιζε... καὶ μὲ τὴν Τάνια μας!
εἶπεν ἔξαφνα ἓνας ἀπὸ μᾶς ἀνήσυχος.

Ὅλοι ἐσιωπήσαμε σάν κερανωμένοι ἀπὸ τὰ λόγια του. Εἴχαμε κάπως λησμονήσει τὴν Τάνια μὲ τὸν στρατιώτη, μὲ τὸ ὥραϊον καὶ ὑψηλὸν του ἀνάστημα. Ἐπειτα ἀρχίσαμε μὴ θορυβώδη συζήτησι. Μερικοὶ ἔλεγαν ὅτι ἡ Τάνια δὲν θὰ ἐφθανε ὡς ἐκεῖ, ἄλλοι ἐβεβαίωναν πῶς δὲν θὰ μποροῦσε ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν στρατιώτην, ἄλλοι ἐπρότειναν ἂν ὁ στρατιώτης τὰ ἔβανε μαζί της νὰ τὸν σπᾶσιν στὸ ξύλο. Καὶ ἐπὶ τέλους ὅλοι ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς παραμενεύωμε καὶ νὰ προειδοποιήσωμε τὸ κορίτσι διὰ νὰ φυλαγθῇ ἀπ' αὐτὸν. . . Καὶ ἔτσι ἔπαισε ἡ συζήτησις.

Ἐπέρασε περίπου ἓνας μῆνας· ὁ στρατιώτης ἔψηνε τὰ τσουρέκια, δισκέδαζε μὲ τῆς κεντή-
τρες, ἤρχετο συχνὰ στὸ ὑπόγειό μας, ἀλλὰ δὲν
διηγείτο τίποτε ἀπὸ τοὺς ἔρωτάς του μὲ τὰ
κορίτσια· ἔστριβε μόνον τὸ μουστάκι του κ' ἑ-
ξουοκατάπινε.

Ἡ Τάνια ἤρχετο κάθε πρωὶ καὶ μᾶς ζητοῦσε κουλουράκια καί, ὅπως πάντοτε, ἦτον χαρούμενη, χαριτωμένη, εὐπροσέγγορος μαζί μας. Ἐδοκιμάσαμε ν' ἀνοίξωμεν ὁμιλία γιὰ τὸν στρατιώτη. Τὸν ἀπεκάλει «μοσχάρι ἀνοιχτομά-

εὐθυμία ἀδελφόνονται με μίαν βαθυτάτην πα-
ρατήρησιν καὶ μίαν δροσερὰν φιλοσοφίαν ἐπὶ
τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

Οἱ εὐθυμοὶ ἐρωτικοὶ συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι
ἔγραφον τὰς φαιδράς τῶν ἱστορίας, διὰ τὴν
θέλξουν ἀπλῶς τοὺς συγχρόνους τῶν, νὰ φέ-
ρουν τὸ μείδιμα εἰς τὰ χεῖλη τῶν ὠραίων
πυργοδεσποινῶν, νὰ διάσκεδάσουν τὰς μελαγ-
χολίας τῆς ἐποχῆς τῶν, νὰ κάμουν εὐκολωτέ-
ραν τὴν χώνευσιν τῶν φίλων τῶν, ὑπηρε-
τοῦντες τὸν γέλωτα, τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν
ὕγιαν καὶ ξεσκεπάζοντες τὴν ὑποκρισίαν καὶ
τὸ ψεῦδος τῆς ζωῆς, με μίαν ἀδρὰν εἰρωνείαν
καὶ ἓνα χονδροειδὲς ἀλλὰ καυτηριαστικὸν σκῶμ-
μα, καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς καμμίαν ὑστεροβουλίαν
ἢ φροντίδα ὑστεροφημίας καὶ καμμίαν ἴσως
προσδοκίαν νὰκούσων ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν
τὴν σάλπιγγα τῆς δευτέρας παρουσίας εἰς τὸν
αἰῶνα μας, δὲν θὰ ἐφαντάζοντο ποτὲ μίαν
ἐκδοσιν τῶν ἔργων τῶν, τόσον σοβαρὰν καὶ
σχολαστικὴν, με σχολία, βιβλιογραφίας, δο-
κουμέντα, βιογραφικὰς σημειώσεις, ἀναστατώ-
σεις βιβλιοθηκῶν καὶ σκονισμένων χειρογρά-
φων, με τόσῃν ἐργασίᾳ τέλος πάντων, τόσῃν
εὐσυνειδησίᾳ, τόσῃν λεπτολογίᾳ καὶ τόσῃν
φροντίδᾳ. Καὶ ἐπειδὴ, ὑποθέτω, οἱ εὐθυμοὶ
αὐτοὶ ἀνθρωποὶ θάπεστρέφοντο τὰ πολλὰ σο-
βαρὰ βιβλία, ἐὰν ἐξυπνοῦσαν σήμερον καὶ
ἐβλεπαν τὸν παχὺν αὐτὸν τόμον με τὴν τόσον
σοβαρὰν φυσιογνωμίαν του, ὅπως μᾶς τὸν
ἔδωσαν οἱ δύο γάλλοι συγγραφεῖς, θὰ ἐδυ-
σκολεύοντο πολὺ νὰ πιστεύσων ὅτι μέσα εἰς
τὰς σελίδας του, κρύπτονται με μίαν νέαν
ζωὴν ἢ «Νικλόζα», «Ὁ καλὰ μοιρασμένος
σπουδαστής» καὶ «Τὰ σῦκα τοῦ ἐφημερίου».

Ὅπως δὲ ποτε δι' ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι μόλις γνω-
ρίζομεν ἀπὸ τὴν εὐθυμον αὐτὴν γενεὰν τῶν
Ἰταλῶν μυθογράφων ἓνα Βοκάκιον, τὸ βι-
βλίον αὐτὸ εἶνε ἀποκαλυπτικὸν καὶ πολύτιμον.
Οἱ ἐκδόται του εἰς τὸν πρόλογόν των καὶ τὰς
πλουσίας σημειώσεις, με τὰς ὁποίας εἶνε γε-
μάτος ὁ τόμος των, μᾶς δίδουν μαζὶ με τὴν
ἀπόλαυσιν τῶν χαριτωμένων αὐτῶν διηγήσεων,
πολύτιμους πληροφορίας διὰ τοὺς συγγραφεῖς
καὶ τὸ ἔργον των: Ὅλοι αὐτοὶ οἱ μυθογρά-
φοι Λομβαρδοί, Τοσκάνοι, Βενετοί, Νεαπο-
λιτάνοι καὶ ἄλλοι εἶνε συγγραφεῖς ἐντελῶς
προσωπικοί, δανειζόμενοι ἀπὸ τὰς παραδόσεις
τῆς φυλῆς των καὶ ἀπὸ τὰ ἡθῆ τῆς ἐποχῆς
των, τὰς φαιδράς ἱστορίας, ποῦ διηγοῦνται,

διὰ τὴν διάσκεδάσουν τὴν σύγχρονόν των κοι-
νωνίαν. Καμμία σχολαστικότης — λέγουν οἱ
γάλλοι μεταφρασταί — καμμία φιλολογικὴ μα-
ταιότης εἰς τοὺς συγγραφεῖς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι
συνθέτοντες τὰς ἐρωτικὰς τῶν διηγήσεις, δὲν
ἐφαντάζοντο καὶν, ὅτι θὰ φθάσουν μέχρι τῶν
ἡμερῶν μας. Ἐνας λόγος διὰ τὴν μᾶς ἦνε
πλέον ἐνδιαφέροντες.

Τὸ ἰταλικὸν διήγημα, λέγει ὁ Γκεβάρ, ἦν-
θισε κυρίως εἰς τὰ βόρεια τῆς χερσονήσου,
εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Ἄρνου καὶ τοῦ Πῶ. Οἱ
Τοσκάνοι καὶ οἱ Λομβαρδοί — Ἐτροῦσκοι, Γα-
λάται, Γερμανοὶ τὴν παλαιότεραν καταγω-
γὴν — παρέμειναν ἢ ἔγιναν Λατῖνοι καὶ
Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἀνατροπὴν καὶ τὰς ἀνα-
μνήσεις. Ὅ,τι τοὺς ἔτερεπε περισσότερον ἀπὸ
κάθε ἄλλο πρᾶγμα ἦτο ὁ εὐφυὴς λόγος, με
τὴν εἰρωνείαν του, τὰ ψέματά του, τὰς θω-
πείας του καὶ τοὺς θυμούς του. Διὰ τὰ λατι-
νικὰς καταγωγῆς φύλα, ὁ λόγος εἶνε ἡ ἐκπλή-
ρωσις τῆς εὐγενεστέρας πράξεως τῆς ζωῆς ἢ
ἀκρόασις μιᾶς ὁμιλίας εἶνε ἡ ἀβροτέρα ἡδονὴ
τῶν ὠραίων ψυχῶν καὶ τῶν πνευματωδῶν
ἀνθρώπων. Ἡ ὠραιότερα ἐποχὴ τῆς Φλωρεν-
τίας, κατὰ τὸν Δάντην, ἦτον ἐκεῖνη, κατὰ τὴν
ὁποίαν αἱ γυναῖκες, αἱ πισταὶ εἰς τὴν παλαιὰν
ἐστίαν, ἐνῶ ἔστρεφον τὴν ἡλακίαν, διηγοῦντο
τὰς ἀρχαίας παραδόσεις «τῶν Τρώων, τοῦ
Φιεζόλε καὶ τῆς Ῥώμης». Ἡ διηγηματικὴ φι-
λολογία ἠκολούθησε τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἰταλικοῦ
πολιτισμοῦ, παρουσιάζονσα εἰς ἡμᾶς δύο δια-
κεκριμένας περιόδους, αἱ ὁποῖαι ὀλίγον κατ'
ὀλίγον ἀναμειγνύονται καὶ συγχέονται. Ἀκμᾶζει
κατ' ἀρχὰς αὐτοσχέδιος εἰς τὸν Μεσαίωνα, με
τὴν ἀφθονίαν μιᾶς ἀνωνύμου παραγωγῆς καὶ
κατόπιν μεταμορφώνεται ἐπὶ τὸ φιλολογικώ-
τερον, τὴν στιγμὴν ποῦ ἡ προσωπικότης τοῦ
συγγραφέως ἀρχίζει νὰ ἐπιβάλλεται, εἰς τὴν
ἀρχὴν δηλαδὴ τῆς Ἀναγεννήσεως. Τὸ παλαιό-
τερον ἔργον, τὸ ἀπασχολοῦν τοὺς αἰῶνας τῆς
ἰταλικῆς φιλολογίας, εἶνε μία συλλογὴ ἐξηνταεξ
διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «*Novellino*» ἢ
«*Cento Novelle Antiche*», ἓνα ἔργον μυστη-
ριώδους προελεύσεως, ἀχρονολόγητον καὶ ἀνώ-
νυμον, εἶδος κώδικος, κανονίζοντος πρὸς και-
ρὸν τοὺς νόμους τῆς φαντασίας καὶ τοῦ ὁποίου
τὸ περιεχόμενον κυμαίνεται ἀπὸ τοῦ ἱποτι-
κοῦ εἰς τὸ φανταστικόν, ἀπὸ τοῦ δραματικοῦ
εἰς τὸ κωμικόν, ἀπὸ τοῦ τρυφεροῦ εἰς τὸ με-
λαγχολικόν. Ἡ μυθολογία καὶ ἡ ἀρχαιότης
ἀναμειγνύονται κατὰ παράδοξον τρόπον εἰς τὰς
σελίδας του, ὁ μυθολογικὸς Νάρκισσος παρου-

σιάζεται «ἓνας ἱππότης ὠραῖος καὶ ἐξαίρετος»,
ἓνας Πυθαγόρας Ἰσπανὸς συνθέτει ἀστρολο-
γικὸν πινάκας, ἓνας Ἡρακλῆς διατρέχει τὰ
δάση φονεύων λέοντας καὶ ἄρκτους, ἀνίκανος
νὰ δαμάσῃ τὴν κακίην του γυναῖκα, βιβλικοὶ
ἥρωες διαγωνίζονται με πρόσωπα οἰκεῖα πρὸς
τὴν προβηγκιανὴν ποιήσιν. Εὐρίσκει κανεῖς
ἀκόμη μέσα εἰς τὴν ἀνθολογίαν αὐτὴν μικρὰς
σκανδαλώδεις ἱστορίας γυναικῶν καὶ ἱερέων,
ἀπὸ τὰς ὁποίας κυρίως ἐνεπνεύσθησαν οἱ με-
ταγενέστεροι μυθογράφοι, ὅπως π.χ. τὴν περι-
πέτειαν τοῦ Πορσελίνου, συλλαμβάνοντος ἐπ'
αὐτοφῶρον τὸν ἐπίσκοπον εἰς ἓνα ἀμάρτημα,
διὰ τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ τὸν τιμωρήσῃ, καὶ τῆς
χήρας ἢ ὁποῖα διὰ τὴν παρηγορηθῇ διὰ τὸν
θάνατον τοῦ ἀνδρός της, ποῦ τὸν ἐκρέμασαν,
τὰ ψήνει με τὸν ἴδιον τὸν φρουρὸν τοῦ μακα-
ρίτου. Τὸ «*Novellino*» ἀνήκει εἰς τὰ τελευταῖα
ἔτη τοῦ XIII αἰῶνος, ἴσως καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ
XIV. Ἡ φήμη του ἐκράτησε ἐπὶ πολὺ εἰς
τὴν Τοσκάναν, χάρις εἰς τὴν φλωρεντινὴν του
σύλληψιν καὶ τὴν νευρώδη καὶ χρωματισμένην
γλώσσαν του, ἀρχίζει δὲ μόλις νὰ ὀχρεῖ καὶ
νὰ λησμονηθῇ εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἔργων προ-
σωπικωτέρων καὶ μᾶλλον φιλολογικῶν, ὅπως
τὰ τοῦ Μπαρπερίνο καὶ κατόπιν τῆς Δεκαη-
τῆ τοῦ Βοκακίου. Ἐρχονται πλέον οἱ
συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων ἀκριβῶς τὸ ἔργον
μᾶς παρουσιάζουν οἱ κ. κ. Bever καὶ Sansot-
Orland εἰς μίαν πιστὴν, φιλολογικὴν μετά-
φρασιν.

Ἀπὸ τοῦ Σακκέττη (1335 — 1400), τοῦ
φλωρεντινοῦ δημοτικοῦ μυθογράφου μέχρι τοῦ
Σκιπίωνος Μπαργάλι (XIV αἰών) τὸ ἔργον
τῶν ἰταλῶν μυθογράφων, εἶνε τόσον ἀφθονον,
ὥστε τόμοι ὀλόκληροι δὲν θὰ ἔφθαναν νὰ τὸ
κάμουν γνωστόν. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ὀλόκληρον,
ἀπὸ τῶν μικρῶν αὐλῶν ὅπου ὁ Καρναζάνο
καὶ ὁ Σαβαδίνο ἐγοῆτευν «τὰς χαριτωμένας
κυρίας καὶ τοὺς εὐγενεῖς ἱππότες» μέχρι τῶν
κυριῶν καὶ τῶν παλῶν, ὅπου ὁ Φιρεντζούλα
παλατιῶν τῶν Κλήμεντα VII με τὴν ἀνάγνω-
σιν τῶν «*Ragionamenti d'amore*» τὸ διή-
γημα τοῦ εἶδους αὐτοῦ ἀνθεῖ καὶ κατακτᾷ εὐ-
νοούμενον ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἡθῶν καὶ
ἀπὸ τὴν ζωηρὰν ὄρεξιν τοῦ ἀνεκδότου καὶ
τῶν ἐλευθερίων διηγήσεων, με τὰς ὁποίας ἔκα-
μναν τὴν τύχην των οἱ συγγραφεῖς πλησίον
τῶν εὐγενῶν τῆς ἐποχῆς των. Οἱ γάλλοι με-
ταφρασταὶ μᾶς ἔδωκαν μίαν ἐκλογὴν τῶν καλλι-

τέρων καὶ μᾶλλον προσωπικῶν διηγημάτων τοῦ
εἶδους αὐτοῦ, εἰς μίαν μετάφρασιν, ὅπως προεί-
παμεν πιστὴν μέχρις αὐτῆς τῆς ἰταλικῆς φράσεως,
τῆς ὁποίας ἠθέλησαν νὰ διατηρήσουν ὅλην τὴν
ἐκφράσιν, ὅπως ἐσεβάσθησαν ὅλας τὰς ἀτε-
λείας, τοὺς πλατεϊασμούς, τὰς ἐπαναλήψεις καὶ
τὴν ἀτημελησίαν τοῦ ὕφους τῶν πρωτοτύπων.
Ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀτέλειαι καὶ ἀτημελησίαι τοῦ
ὕφους τῶν συγγραφέων πρέπει νὰ ποδοθοῦν
ἀπ' ἐνὸς εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀφροντισίαν τῶν
ἀνθρώπων αὐτῶν, οἱ ὅποιοι, χωρὶς καμμίαν
τεχνικὴν προσπάθειαν, δὲν ἔγραφαν παρὰ
διὰ τὴν τέρεψιν τὸν ἑαυτὸν τους καὶ τοὺς φί-
λους των, καὶ ἐξ ἄλλου εἰς τὸ φιλολογικῶς
ἀμόρφωτον ἀκόμη τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, ἢ
ὁποῖα, κατὰ μίαν ἀναλογίαν ἐνθυμίζουσιν εἰς
μερικὰ σημεῖα τὸ ἰδικόν μας γλωσσικὸν ζή-
τημα, δὲν ἐθεωρεῖτο ἀκόμη γλώσσα φιλολο-
γική. Ἡ μόνη ἐπίσημος φιλολογικὴ γλώσσα
τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο ἡ λατινική, τῆς ἰτα-
λικῆς περιορισμένης εἰς τὰς ταπεινάς, χυδαίας
καὶ ἐφημέρους ἀνάγκας τοῦ λόγου. Ἡ λατι-
νική, ὅπως ἔλεγεν ὁ Φιλέλφο (1398 — 1481)
ἦτο ἡ μόνη γλώσσα ἡ γνωστὴ εἰς ὅλον τὸν
κόσμον καὶ τὰ ἔργα τὰ γραμμένα εἰς τὴν ἰτα-
λικὴν δὲν εἰμποροῦσαν νὰ ἔχουν ἀξιώσεις ἐπὶ
τῆς παγκοσμιότητος ἢ τῆς αἰωνιότητος. Μήπως
τάχα ἡ ἰδίᾳ φαντασιοπληξία δὲν ἐδημιούργησε
καὶ μεταξύ μας τὰς τάσεις πρὸς ἐπαναφορὰν
τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ὡς ὄργανον τῆς ἀνωτέ-
ρας καὶ σοβαροτέρας φιλολογικῆς δημιουργίας;
Αὐτὸς ὁ Βοκάκιος δὲν ἐπερίμενε καμμίαν δό-
ξαν ἀπὸ τὴν Δεκαήμερόν του καὶ δὲν
ἠλπίεν τὴν ὑστεροφημίαν παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ
λατινικά του συγγράμματα. Εἶνε δὲ γνωστὸν
με πόσῃν περιφρόνησιν ἀντίκρουσε τὴν ἰδίαν
Δεκαήμερον ὁ Πετρούχης, δικαιολογού-
μενος εἰς τὸν συγγραφέα της, ὅτι μόλις κα-
τώρθωσε νὰ τὴν φυλλομετρήσῃ, καὶ τοῦτο
ἕνεκα τῆς χυδαίας γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν
ἦτο γραμμένη. Καὶ ὅμως μετὰ τὴν λήθην ἢ
ὁποῖα ἐκάλυψε ὅλον τὸ λατινικὸν ἔργον τοῦ
Βοκακίου, ἀναζοῦν ἓνα-ἓνα ἀκόμη τὰ ἔργα τὰ
ὁποῖα ἐνεψύχωσεν ἡ ζωντανή, περιφρονημένη
ἰταλικὴ γλώσσα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ τὰ
ἐλαφρὰ χαριτωμένα αὐτὰ διηγήματα τῶν ἰτα-
λῶν μυθογράφων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν τὴν ἀξίω-
σιν παρὰ μᾶς ἐφημέρου καὶ παροδικῆς ζωῆς.

Δὲν εἰζεύρω διατί, ἀλλὰ διερχόμενος τὰ εἰ-
κοσιπέντε περίπου αὐτὰ διηγήματα, με τὴν κα-

διαφορετικές αγάπες. 'Αλλ' ήμουν δικαιολογημένος: με ήπιασε η απλότης μου και όλιγον ο τρόπος της. Καί, να πούμε την αλήθεια, δεν ήπατήθη και ή ίδια ως προς το πάθος της; Το νομίζω. Όταν ο γάμος που είχε σχεδιάσει δι' εμέ έματαιώθη, έλυπηθη κάπως, μολοντί το σχέδιον αυτό, υπό μερικώς επόψεις, δεν την ευχαριστούσε πλέον. Αλλά, ο μυστήριον της καρδιάς της γυναικός! ή δοκιμασία την οποίαν είχαν αυτή επίσηψη της έφάνη σκληρά όταν προήρχετο από άλλον. Το πικρόν ποτήριον που είχε άλλοτε ετοιμάσει ή ίδια, έδίσταζε να το δεχθή τώρα που της το προσέφερε εγώ, μολοντί προσπάθησα με κάθε τρόπον να μετριάσω την πικρίαν του

«Τέλος μίαν ήμέραν ήθέλησα να εξέλθω από την σκληράν αυτήν αγωνίαν. Αναγκασμένος να εκλέξω μεταξύ των δύο, έδυσάσασα όλα εις την παλαιάν μου αγάπην, εις εκείνην που ένέκλειε περισσότερον την έννοιαν του καθήκοντος. 'Ανήγγειλα εις την δεσποινίδα Σέφφερ ότι δεν θα την ξαναβλέπα άν ή καρδιά της αδελφής μου εξακολουθούσε να πονή. Το βράδυ επείστρεψα εις το σπίτι και είπα της αδελφής μου τί έκαμα. Επανεστάτησε κατά του έαυτού της: ήσθάνθη σκληράς τύψεις πύ ήμπόδιζε ένα γάμον τον οποίον επείθυμοισα εγώ και εξέτιμα εκείνη. Την επαύριον πρωί, πολύ ένωρίς έτρεξε εις του κ. Σέφφερ έμεινε ώρες όλόκληρες με την μνηστήν μου, έκλαιαν και αι δύο και απέχωρίσθησαν εύθυμοι και αγαπημένοι».

ΕΛΛΑΒΑΜΕΝ από την «Biblioteca Universale» του Μιλάνου τομίδιον περιέχον μετάφρασιν του «Ορκού» και διαφόρων λυρικών ποιημάτων του συνεργάτου μας κ. Γερσάσιου Μαρκωρά. Ο μεταφραστής κ. Eliseo Brighenti, καθηγητής, προτάσσει μακρόν πρόλογον περί της νεοελληνικής γλώσσης και ποιήσεως. Ίδου τί λέγει ο φιλέλλην μεταφραστής περί του Έλληνο ποιητού:

«Όλοι αι περιστάσεις συνέτρεξαν, όπως τον καταστήσουν μέγαν. Εις την οικογένειάν του, μεταναστεύσαντες εξ 'Ιταλίας εις Επτάνησον, έτηρείτο πάντοτε ή φιλολογική παράδοσις, και αυτός δε ο πατήρ του Γεώργιος, ανώτερος δικαστικός υπάλληλος, έγγραφεν Ιταλικούς στίχους, επαινεθέντας. Εις τον Γερσάσιον ή ποιητική φύσις, εκτός των οικογενειακών παραδειγμάτων, εγονιμοποιήθη υπό της λεπτής ανατροφής και εδυνάμωσεν υπό της σοβαρότητος των σπουδών.

«Τιμάς ποτέ δεν επεξήγησε: κανέν αξίωμα εις την ζωήν του κανένα σταυρόν εις το στήθος του. Ετέρπετο πάντοτε εις τας ήρέμους κλίσεις, τας γαληνιαίας φροντίδας, τας πνευματικής μελέτας και σήμεραν ακόμη, γέρον άκμαίος και συμπαθής, με τον λευκόν πώγωνα, με το εύρον μέτωπον, με τους αγαθούς οφθαλμούς διέρχεται τον καιρόν του μεταξύ της τέχνης και των άγρών, ελεύθερος διότι άφιερoutai εις εκείνην διά της εύρείας μαθησεώς του εύθυμος διότι ζή έν μέσω τούτων διά του βαθέος αισθήματος των καλλωνών της φύσεως: εις τους άγρους ζητών την τόνωσιν του σώματος και την γαλήνην του πνεύματος, εις την τέχνην όφειλόν τας ώρας της εκστάσεως του ιερέως και το φώς της δόξης το καταναλάζον την σεβασμίαν κεφαλήν του.

«Ο Μαρκωράς ποτέ δεν εκαλλιεργήσε την ποιήσιν υπό του πυρετού της γήμης, αλλά διά να ίκανοποιήση την ανάγκην του τραγουδιού όπως το ύπ αυτό ήμνηθεν καναρίνι ούτε έδειξε ποτέ σπουδήν προς δημοσίευσιν των έργων του.

«Τα ήματα του εδημοσιεύθησαν μετριοφρόνως εις τας κερκυραϊκάς εφημερίδας: άλλοτε εκόσμουσαν τας σελίδας των ήμερολογίων, και πολύ όλίγα εδημοσιεύθησαν εις διά περιδικά της πρωτεύουσής».

«Επειτα ο μεταφραστής επιτίθεται έναντίον του 'Αλ. Παγζαβή όστις έν τη 'Ιστορία της νεοελληνικής φιλολογίας είνε τόσον φειδωλός εταίων προς τους μεγαλειότερους ποιητάς της νεωτέρας 'Ελλάδος και τόσον άφρονος εις ύμνους προς στιχουργούς άποθανόντας πριν γεννηθούν. Και προσθέτει:

«'Αλλ' ή αντίδρασις κατά του κακού γούστου έν 'Ελλάδι δεν έβράδυνε να επέλθη, ή δε κριτική επήρε νέον δρόμον, όταν εξέδόθησαν έν Κερκύρα τά «Έργα ποιητικά».

«Ο Κερκυραίος ποιητής άπέκτα καθ' εκάστην θανμαστάς και ήτο ήδη ευνοϊκώς γνωστός μεταξύ των 'Ελλήνων λογίων, ότε μετέβη το πρώτον να επισκεφθή τας 'Αθήνας το 1896...

«Αλλά και το 1890 και 1892, ο Βελιανίτης, ο Παλαμιάς και ο Ξενοπούλος όταν διά διαλέξεων και άρθρων ήθέλησαν να διαδώσουν την φήμην του, όλίγους εύρον διαφωνούντας επ' όνοματι σατρών ειδώλων.

«Και ο ένδοξος γέρον χωρίς να υπερηφανευθή από τους επαινους των πολλών, χωρίς να παρεκκλίνη από κρίσεις κενάς και μεροληπτικάς των όλίγων, εξηκολούθησε να καλλιεργή την τέχνην του με γαλήνιον ησυχίαν και φαντασίαν άκμαίαν, συλλέξας έσχάτως έν κομψή εκδόσει ('Αθήναι 1898) τά διεσταυμένα εις διαφόρους εφημερίδας τραγούδια του υπό τον τίτλον «Μικρά ταξείδια».

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΜΙΑ από τας μικράς, τας λησμονουμένας δόξας της νεωτέρας έλληνικής σκηνής εξέλιπε, ο Σπύρος Ταβουλάρης. Λεπτός κωμικός, κατ' αντίθεσιν προς τον πρό μινών εκλείψαντα επίσης Νιζηφόρον,

Σ. Ταβουλάρης.

του οποίου μόνη ή εμφάνισις, μία κίνησις του άκουσία ή εκουσία ήρκει να προκαλέση άκράτητα τά γέλια, ο Ταβουλάρης επί μίαν όλόκληρον εποχήν άντε-

προσώπενσε άξιοπρεπώς την έλληνικήν κωμωδίαν, μιάς έκαμε να σκεφθώμεν ότι ήμπορεί κανείς να γέλαση χωρίς να ξεκαρδισθή, ότι ήμπορεί να περιμένη από ένα κωμικόν κάτι άλλο λεπτότερον, προωρισμένον να καταλήτρη μίαν έντύπωσιν κάπως βαθύτεραν από την στιγμαίαν έντύπωσιν ενός γελοιοποιού. Δεν άντήχουν πλέον εις την άκοήν του τά χειροζροτήματα των θαυμαστών του, σβυσμένα τελείως μέσα εις του θανάτου την άφρονον ήχώ. 'Αλλ' απομένει εις όσους τον ήκουσαν μία άνάμνησις εύάρεστος, ένας καλλιτέχνης, ο όποιος δεν έλησμόνησε ποτέ ότι ήτο πρό πάντων άνθρωπος, άξίζων και αυτός ένα χαιρετισμόν, έχων και αυτός δικαιώματα εις την εκτίμησιν του κοινού, όχι μόνον διότι μιάς έκαμε να γελάσωμεν και να λησμονήσωμεν προς στιγμήν κάποιαν θλίψιν, κάποιον πόνον, αλλά διότι συνησθάνετο πρό παντός της τέχνης την άποστολήν. την ύψηλήν, την εύγενή, την άριστοκρατικήν.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΞΕΛΘΘΗ τελευταίως εις τεύχος «Το ναυτικόν του Βυζαντίου κατά τον δέκατον αιώνα» του κ. Μιχαήλ Γούδα—εκδόσις «Κριτικής». Ο συγγραφεύς δίδει λεπτομερή μελέτην του θέματος του εις τας 27 σελίδας του βιβλιαρίου του με διαφόρους παραπομπάς και σημειώσεις. Το έξης άπόσπασμα άποτελεί ώραίαν περιγραφήν του πολεμικού μας ναυτικού κατά την εποχήν εκείνην:

«Ο τύπος του πολεμικού πλοίου του μεσαιωνικού ήμιν κράτους ήτο ο *δρομών*. Διπλήν έχον σειράν έρετών το μεσαιωνικόν τουτο σκάφος, έδει να μη είνε ούτε βαρύ υπερβαλλόντως ώστε το βάρος αυτού να καθιστά αυτό βραδυκίνητον, ούτε λεπτόν άγαν ώστε να δύναται να ύποστη την προς πολέμιον πλοϊον σύγκρουσιν.

«Εκάστη αυτού *ελασία* είχαν είκοσι και πέντε σέλματα—*ενγούς* κατά την έν τοις τακτικίσι φράσιν του Λέοντος—επί των οποίων οι έρέται εκάθηντο ανά δύο, εις προς έκαστερον του πλοίου τοίχον· ώστε αι δύο ελασία περιελάμβανον όμοιυ σέλματα μεν πενήκοντα έρέτας δε έκάτον. Εκ των έρετών τούτων ελαμβάνοντο οι της ανώτερας σειράς ως πολεμισται έν περιπτώσει συμβολής κατά θάλασσαν, περιοριζόμενον του άριθμού των έν μάχη έρετών εις πενήκοντα μόνον.

«Κατά τουτο δε το μεσαιωνικόν ήμιν ναυτικόν ούσιωδώς διέφερε και έμειονέκτει του ναυτικού τώνάγχαίων, καθ' ότι εις τουτο μεν ή ταχύτης του πλοίου ήτο ή αυτή κατά τε τον πλούν και κατά την συμβολήν, εις εκείνο δε ή διττή χοήσις των έρετών της ανω σειράς ήλάττωνε την συνήθη του πλοίου ταχύτητα κατά την στιγμήν της ναυμαχίας. Το μειονέκτημα όμως τουτο επεβλήθη υπό της μεθόδου του μάχεσθαι: τά πολεμικά πλοία των κατά την αρχαιότητα προγόνων ήμιν ως πρωτεύον όπλον είχαν το έμβολον, ή έποφεύς μεγάλην και εύστροφίαν αυτού έντελή, κατά τον μεσαιώνα όμως οι δρόμωνες δεν ήσαν δι' έμβόλου έξωπλισμένοι άπασ άγομένου του στόλου επί το πεδίον της μάχης, εκρίνετο ή έκβασις αυτής εκ της άτομικής των πληρωμάτων πάλης και εκ της καταλήλου χοήσεως του *τρού* *πυρός*, περί του οποίου θα όμιλήσωμεν κατωτέρω.

«Ο τύπος όμως ούτος δρομώνων πληρώματος έκάτον άνδρών, δεν ήτο ο μοναδικός εις τους στόλους ήμιν του μεσαιώνας. Έναυπηγούντο και δρόμωνες μεζώνων διαστάσεων, περιλαμβάοντες κατά μεν τον Λέοντα πλήρωμα διακοσίων άνδρών ή και πλείονων έν ανάγκη, κατά δε άλλας ιστορικάς πληροφορίας τριακοσίων, ών οι μεν διακόσιοι τριάκοντα ήσαν έρε-

ται, οι δε έβλομήκοντα ειδικώτερον πολεμισται από του καταστρώματος μαχόμενοι. Από τοιούτων δρομώνων των τριακοσίων άνδρών άποτελέσθη ο στόλος, όστις κατά το 902 έτος υπό τον πατριάρχη Ιμερίον έξεπέμφθη κατά των Σαρακηνών της Κρήτης.

«Και εκ των διακοσίων τριάκοντα όμως έρετών των μεζώνων τούτων δρομώνων—ών εκάστη ελασίας σειρά θα περιελάμβανε βεβαίως πλείονας των πενήκοντα έρετών—άπεσπώντο πολλοί ως μαχηται επί του καταστρώματος έν περιπτώσει συμβολής, εκλεγόμενων πάντοτε ως έρετών της κάτω σειράς, ούτινες πάντως παρέμενον εις τά σέλματα αυτών, των δειλοτέρων εκ του πληρώματος, ίνα μη από του κακού παροδείγματος άποθαρύνονται οι λοιποί μαχηται.

«Οι δρόμωνες ήσαν κατάφρακτοι από πρόρας έως πρύμνης *Πόσους* όμως είχαν ιστούς και πώς ή ιστιοφορία αυτών ήτο διατεταγμένη επακριβώς δεν πληροφορούσιν ήμιάς αι από πάσης άλλης άπόψεως, πολεμικής ιδία, άρκετά λεπτομερείς πηγαί. Έν τούτοις εκ τινος του Λέοντος χωρίου δυνάμεθα να συμπεράνωμεν ότι τρεις είχαν ιστούς, εξ έτέρου δε τοιούτου γνωρίζομεν ότι έκαστος δρόμων επί στρατείαν άποπλέων έδει να έχη διπλούς τους *αυχένους* (ιπιδάλια, τας κώπας και τους σκαρμούς αυτών, τά ιστία, σχοινία και κάρνα, ως επίσης τας κεραίαις ιστούς τά *κερατάρια* και τά *κατάγια* κατά την σύγχρονον γλώσσαν. Προς δε έδει να έχη έν τη *δέσμη*, ως θα έλέγομεν σήμεραν, «*ξύλα τινα έγκοιλια και σανίδας και στυππια και πίσσαν και θυρόπισσαν*» διά την έπισκευήν τυχαίας τινός και άπροόπτου άβαρίας, επίσης δε και ναυπηγόν, μεταξύ των άνδρών του πληρώματος αυτού καταλεγόμενον, μετά πάντων των άπαιτουμένων ξυλουργικών εργαλείων.

«Περί το μέσον του μεγάλου ιστού των δρομώνων ήτο κατεσκευασμένος θωράκιόν τι, το κατά την σύγχρονον γλώσσαν *ξυλόκαστρον* ονομαζόμενον, από του οποίου, οι έν αυτό μαχηται ήκόντιζον ή έτόξευον κατά του πολεμίου πλοίου ή έβαλον λίθους ή σιδήρα βαρέα ή επέχεον ξεούσας ή έμπτροστικάς ύλας.

«Κατά την πρύμνην ιδρύετο *επίστεργόν* τι προς κατοικίαν του *κενάρχου*—ο του *κενάρχου* *κράββατος*—εξελέγη δε το μέρος τουτο του σκάφους, το μεν τιμής και διακρίσεως ένεκα, το δε και ως προσφορώτερον προς της του σκάφους την κυβέρνησιν και προς την προφύλαξιν του *κενάρχου* από των πολεμίων βελών.

«Κατά τε την πρόραν και την πρύμνην των δρομώνων υπήρχον μόνιμα πολεμικά μηχανήματα, αι λεγόμεναι *τοξοβολίσται*, εκτοξεύουσαι προς έκαστας του δρόμωνος τας πλευράς κατά των πολεμίων μικρά βέλη, άτινα οι βυζαντινοί απέκαλον *μνίας*.

«Προς χοήσιν των επιβαινόντων μαχητών έκαστος δρόμων είχε τά έξης όπλα.

«Εβδομήκοντα θώρακας από συρματινού πλέγματος—*κλιβάνια*—δώδεκα θώρακας έλαφρούς—*λωρίκια ψιλά*—προς χοήσιν των προφρών, πρωτοκαράβων και σιφωναρίων. Δέκα θώρακας κοινούς—*λωρίκια κοινά*—Ογδοήκοντα περικεφαλαίας μεταλλικάς—*κασσάδια*—Δέκα περικεφαλαίας μετά προσωπίδος—*αυτοπροσωπα*—Όκτώ ζεύγη χειροφέλων. Έκατόν σπάθας—*σπαθία*—Εβδομήκοντα άσπίδας από δέρματος έρραμμένον—*σκοντάρια ραπτά*—Τριάκοντα άσπίδας λυδίας—*σκοντάρια λυδιάτικα*—Ογδοήκοντα κοντούς μετά σιδηράς αίχμής—*κοντάρια μετά τριβελών*—Είκοσι *λογχοδρέπανα*, προς καταστροφήν της έξαρτίας και των ιστίων του πολεμίου σκάφους. Έκατόν λόγχας—*μεναύλια*—Έκατόν άκόντια πέρσικα—*ρικτάρια*—Πεντήκοντα τόξα *ρωματικά τοξαράς ρωμαίων συν κόρδων διπλών*—Είκοσι βαλλίστρας—*ναύκλας μετά χειροτοξοβολιστρών και κόρδων μεταξωτών*—Μύρια βέλη—*σαγίτας*—Διακόσια μικρά βέλη—*μνίας*—Μυρίους τριβόλους—*τριβόλια*—Τέσσαρας *αράγας* αλυσιδωτάς—*άγριφους μετά αλυσ-*

δίων— Πεντήκοντα επενδύτας θωράκων από πυκνού ύφασματος—**επιλώρικα**— Πεντήκοντα τιάρας—**καμελαύκια**.

Τοιαύτη ήτο η εξόπλισις του πολεμικού δρόμωνος κατά τον δέκατον αιώνα ως περιγράφει αὐτήν λεπτομερώς ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος ἐν κεφαλαιῷ βιβλίῳ τῆς περὶ Βασιλείου τάξεως συγγραφῆς αὐτοῦ.

«Συνεπληροῦτο δὲ ἡ μὲν τῶν ἀνδρῶν ἐξόπλισις διὰ τῶν λεγομένων **χειροσιφώνων**, οἵτινες ἦσαν μικρὰ πηλίνα ἢ ὕλινα δοχεῖα, περιέχοντα ὕγρον πῦρ καὶ κρυπτόμενα ὀπισθεν τῶν ἀσπίδων τῶν μαχητῶν, οἵτινες κατὰ τὴν εἰς χεῖρας συμπλοκὴν ἐβαλόν ταῦτα κατὰ πρόσωπον τῶν πολεμίων· ἡ δὲ τῶν πλοίων δι' ἀριθμοῦ τινος κυτῶν πηλίνων, περιεχουσῶν ἐπίσης ὕγρον πῦρ, αἵτινες ριπτόμεναι διὰ τῶν χειρῶν κατὰ τοῦ πολεμίου σκάφους καὶ θραυόμεναι μετέδιδον εἰς αὐτὸ τὸ πῦρ, ἐπικυρουῦσαι οὕτω εἰς τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον τῶν ἐδικῶν κατὰ τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου σιφώνων πρὸς ἐξαζόντισιν τοῦ ὕγρου πυρὸς τοῦ φοβεροῦ τοῦτου ἀπορρήτου τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν κράτους.

«Ἡ πρῶρα τοῦ βυζαντινοῦ δρόμωνος ἐκοσμεῖτο δι' ἀκροστολίου, ὅπερ συνήθως ἦτο προτομὴ λέοντος ἢ ἄλλου ἀγρίου θηρίου κατεσκευασμένη μὲν ἐκ σιδήρου ἢ χαλκοῦ, πεποιτισμένη δὲ διὰ χρυσοῦ, ἀπὸ τοῦ χαίνον στόμα τῆς ὁποίας προέβαλλον οἱ σίφωνες τοῦ ὕγρου πυρὸς, σολήνες εὐκαμπτοὶ καὶ εὐχείριστοι, ἐπενδεδυμένοι διὰ χαλκοῦ δυνάμενοι νὰ συνδιπλωθῶσι καὶ ἀναπτύχθωσι κατὰ τὰς ἀνάγκας, παρεμφερεῖς δὲ πρὸς τοὺς σημερινούς πυροσβεστικούς σωλήνας.

«Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄπλον, τὸ χρησιμοποιούμενον πρὸς ἐξαζόντισιν τοῦ ἀπορρήτου ὕγρου τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἦτο τὸ φοβερώτερον ἐκ τῶν ὀπλῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ δρόμωνος. Ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν προβαλλομένων ἀπὸ τῆς πρῶρας σιφώνων πανικὸς κατελάμβανε τὰ πολέμια πλοῖα, ὧν τὰ πληρώματα ἐπανελημμένως ἔλαβον πικρὰν πείραν τοῦ φοβεροῦ τοῦτου πολεμικοῦ μέσου.

ΠΙΝΑΚΙΑΔΕΣ

Ἡ Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν ἔχασεν ἓνα ἐκ τῶν καλλίστων ἐργατῶν τῆς. Νεώτατος, τοιάντα τριῶν ἐτῶν ἠτύοχτόνησε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Χάνς φὸν Πρόττ. Πρὸ ἑξ ἐτῶν, τὸ 1897, ἦλθε εἰς τὰς Ἀθῆνας ὡς ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου δι' ἐπιγραφικὰς μελέτας.

Ἐν Ἀθῆναις ἐδημοσίευσεν μελέτας εἰς τὰ «Mittheilungen» τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς ὡς τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱερὸς νόμος τῶν Ἑλευσινίων», ἅλλως δὲ εἰς ἄλλα γερμανικὰ περιοδικὰ ὅποια ἡ περὶ τοῦ Ἑγκωμίου εἰς Πτολεμαῖον τοῦ Θεοκρίτου. Ἡ ἀρχαία θρησκεία παρουσίαζε εἰς τὸν νέον ἐπιστήμονα πλεῖστα θέλητρα. Ἀπὸ τῶν πρώτων του σπουδῶν ὑπὸ τοὺς καθηγητὰς τῆς φιλολογίας Usener καὶ Bücheler ἠσθάνθη ἰδιαιτέρως ἀγάπην πρὸς τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν. Ἐδῶ, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐλατρεύθησαν αἱ διαφοροὶ θεότητες, ὁ ἔργος του αὐτὸς ἔγινε ἡ μόνη του σκέψις καὶ μελέτη. Ἐφρόνει ὅτι ἀνεκάλυπεν, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρχαίας θρησκείας εἶχε βάσιν τὴν λατρείαν τῆς Μητρὸς θεότητος τῆς ὁποίας διεσώθη εἰς τὴν Φρυγίαν κατὰ τοὺς ἑλληνικοὺς χρόνους ἡ λατρεία ὑπὸ τὸ ὄνομα Μεγάλῃ Μητρί. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπεδόθησαν ἄλλα ὀνόματα καὶ—ἰδίως διὰ τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως—ἄλλαι ἰδιότητες εἰς τὴν θεάν. Ἀλλὰ καὶ εἰς πολὺ μεταγενεστέρως λατρείας εὐδοκάζονται ἴχνη τῆς λατρείας τῆς ἀρχαίας θεᾶς Μητρὸς.

Αἱ σκέψεις αὗται, ἀδρόαι ἐπλημύριζαν τὸν νοῦν τοῦ ἐπιστήμονος καὶ ἀπέμενε ἡ τελειωτικὴ μορφή τὴν

ὁποῖαν θὰ ἔδιδεν εἰς αὐτάς. Καὶ τὸ ἔργον θὰ τὸ ὠνόμαζε μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας θεᾶς **Μήτρη**. Ἀλλ' ἤδη ἐκάμπτετο ἡ ὕλη ὑπὸ τὸ βάρος τῆς σκέψεως. Ἐξέφηνον ἀπὸ τὴν κεντρικὴν ἐστὶν αἱ φωτεινὰ ἀκτίνες χωρὶς ἡ θερμουργὸς δύναμις νὰ ἡμπορῇ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν καταναλισκομένην ζωὴν. Καὶ πρὸ τῆς συναισθήσεως αὐτῆς τοῦ τεχνίτου, βλέποντος μὲ ἀγωνίαν νὰ χάνεται τὸ ἔργον του, νὰ φεύγῃ τὸ ὄνειρόν του ἔδωσεν ὁ ἴδιος τὸ τελευταῖον, τὸ τελειωτικὸν κτύπημα.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Εἰς τὸ Δημοτικὸν θέατρον ἐνεφανίσθη πρὸ ἡμερῶν ἡ ἰταλὶς αἰοῖδος Ἀδελίνα Παδοβάνι. Περί τῆς καλλιτέχνιδος ἔγραψεν ὁ παρεπιδημὸν ὑψίφωνος κ. Νικολάου εἰς τὴν «Ἑστῖαν» ἐντυπώσεις ἐκ τῶν πα-

Ἀδελίνα Παδοβάνι.

ριστάσεών τῆς. Ὁ κ. Νικολάου γράφει: «εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς ἐλαφροῦς ὑψιφώνου (soprano leggero) πρώτης γραμμῆς. Ἄν ἡ φωνὴ αὕτη δὲν ἐπλάσθη διὰ νὰ συγκινή, ἐπλάσθη ὁμως ἀναμφισβητήτως διὰ νὰ

θέλγῃ. Τοῦτου ἕνεκα ἡ ἐκ ταύτης προκύπτουσα ἐντύπωσις εἶναι ὅχι τόσον ὑποκειμενικὴ ὅσον καθαρῶς ἀντικειμενικὴ.

Τὸ κυριώτερον προσὸν τῆς ἐλαφροῦς ὑψιφώνου εἶναι ἀπ' ἐνὸς μὲν ἡ ἐκτεταμένη περιοχὴ, καὶ δι' εἰς τὴν ὁδεῖαν κλίμακα, ἐν ἣ' ἀπολύτως δοῦν, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἡ μεγάλη, καθαρὰ καὶ ἀκριβὴς εὐστροφία, δύο προσόντα ἅτινα κατέχει ἡ φιλοξενουμένη αἰοῖδος εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν.

Ἀγνοῶ ποῖα ὑπῆρξεν ἡ μουσικὴ τῆς ἀγωγῆς, ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον πᾶς τις ἀντιλαμβάνεται, πᾶς ὅστις πρῶτην φορὰν τὴν ἀκούει, εἶναι ὅτι κατέχει μουσικὸν ὕψος (style) τοῦ ἀριστοκρατικωτέρου εἶδους».

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά :

Τὸ ρωσσικὸν περιοδικὸν «**Mir Bojy**» τοῦ Ἰουλίου περιέχει μελέτην τοῦ Woljski περὶ τοῦ Ρώσου συγγραφέως Κορολέγκο. Τὸ πολύμορφον καὶ θαυμαστὸν ἄλγαντον τοῦ Κορολέγκο, λέγει ἐκτιμηθὲν παντοῦ σήμερον, τοῦ ἐπιφυλάττει θεῶν μετὰ τῶν ἐνδοξότερων ὀνομάτων τῆς ρωσσικῆς φιλολογίας. Τὸ ἔργον του συγγενεῖ πολὺ μὲ τὸ ἔργον τοῦ Τουρκένιεφ. Καὶ τοὺς δύο χαρακτηρίζει τὸ ἴδιον μελαγχολικὸν καὶ γλυκὺ μεδίαιμα, τὸ ἴδιον σκεπτικὸν βλέμμα (εισδύον εἰς τὰ ἀόριστα μακρυνὰ σημεῖα, ἐκεῖ ὅπου ἡ ζωὴ περὶ ταχέα, ἀκαμπτος εἰς τὰς τύχας ποῦ διεκθύνει, συμπαρασύρουσα τὰς θλίψεις καὶ τὴν χαρὰν μας τὰ σφάλματά μας καὶ τὰ πάθη μας. Ὅσον κακὴ καὶ ἀτελής ἐν τοῦτοις καὶ ἂν εἶναι ἡ ζωὴ, ὁ Κορολέγκο τὴν ἀγαπᾷ καὶ δὲν ἀρκοῦν αἱ θλίψεις τῆς νὰ καταβάλουν τὴν αἰσιοδοξίαν του. Αὕτη εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ἔργου του ἐντύπωσις.

«**Obrazowanie**» — Ἰούλιος. — Ὁ Kleinwort ἀπαριθμεῖ τὰ διάφορα πλεονεκτήματα τὰ πηγάζοντα ὑπὲρ τῶν κεφαλαιούχων τῆς Ρωσσίας, καὶ τῆς Σιβηρίας ἰδιαιτέρως, ἀπὸ τὴν νέαν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν κατὰ μῆκος τῆς ἀχανοῦς ρωσσικῆς ἐπαρχίας. Ὁ σιδηρόδρομος αὐτὸς θὰ θέσῃ εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Κορέαν ἥτοι μὲ πληθυσμὸν 500 ἑκατομμυρίων. Τὸ ἐμπόριον τῶν χωρῶν τούτων μὲ τὰ διάφορα εὐρωπαϊκὰ κράτη ἀνέρχεται εἰς 600 ἑκατομμύρια ρούβλια. Οἱ ρώσοι κεφαλαιούχοι θὰ εἶναι εἰς τὸ μέλλον ἀναγκαστικῶς οἱ ἄμεσοι πράκτορες ὅλου τοῦ ἐμπορίου μετὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν. Θὰ γίνονται κύριοι τοῦ εἰσγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου μὲ τὴν Κίναν, εὐρισκομένου ἤδη εἰς χεῖρας τῶν ἀγγλῶν, γερμανῶν καὶ ἄλλων κεφαλαιούχων.

Εἰς τὸν «**Correspondant**» τῆς 25 Ἰουλίου ὁ Π. de Lacombe δίδει τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς παποσύνης τοῦ Λέοντος 13ου: Ἀπεκατέστησε τὴν ρωμαϊκὴν εἰρήνην εἰς ὅλας τὰς χώρας ἐκτὸς τῆς Γαλλίας. Δὲν μένει τίποτε πλέον ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς διαμάχας ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶχε σκοτεινιάσει ὁ οὐρανός. Ἐγινε ἀποδεκτὸν τὸ ἀλάθητον τοῦ Πάπα. Κατὰ τὴν ἀνάγκαν του αἱ περισσότεραι κυβερνήσεις διεκρίντο ἐχθρικῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν· σήμερον ὅλοι ὑποκλίνονται μὲ σεβασμὸν πρὸ τοῦ φερέτρου του.

«**La Grande Revue**» τῆς 1ης Αὐγούστου — Κατὰ τὸν H. G. Wells ὅταν εἰς τὸ τέλος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος θὰ ἔχουν ἐφαρμοσθῇ ὅλαι αἱ ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις τῆς ἐποχῆς μας, αἱ πόλεις θὰ ἀραιωθῶν καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐγκαθίστανται μακρὰν ἀπ' αὐτάς.

Ἐφημερίδες :

Τὸ «**Κράτος**» δημοσιεύει ἀναμνήσεις ἐξ Ἰταλίας τοῦ καθηγητοῦ Π. Καρολίδου ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ λείψανα τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ παγκοσμίου κράτους τοῦ ἐλληνισμοῦ».

Αἱ «**Ἀθῆναι**» δημοσιεύουν μελέτην τοῦ Σπυρίδωνος Παγανέλη «Ἐξήκοντα ἔτη συνταγματικοῦ βίου, 3 Σεπτεμβρίου 1843 — 3 Σεπτεμβρίου 1903».

Εἰς τὸ «**Νέον Ἄδεν**» ἐπιστέλλει ὁ κ. Ν. Ἐπισκοπόπουλος περιγραφὰς τῶν ἑορτῶν τοῦ Πενάν.

Ὁ «**Ἀγὼν**» τῆς 12 Σεπτεμβρίου δημοσιεύει ἐν συνεχείᾳ τὴν μελέτην τοῦ κ. Γ. Χατζηδάκι «Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι» τῆς ὁποίας τὸν ἐπilogον ἐδώσαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Παναθηναίων», ὅπου ὁ κ. Χατζηδάκις ἀποφαινέται ὑπὲρ τοῦ συμβιβασμοῦ. Ἐν λόγῳ μελέτῃ δημοσιεύεται εἰς τὸν «Ἀγῶνα» δόλοκληρος καθ' ὅσον ἡ Revue des Etudes Grecques, ὁπόθεν ἐλάβαμεν τὸ ρηθὲν ἀπόσπασμα, εἶχε δώσει περὶ τῆς μόνον αὐτῆς.

Εἰς τὴν «**Ἑστῖαν**» δημοσιεύεται σειρὰ ἀναμνήσεων τῆς ζωῆς τῶν μεγάλων ἡθοποιῶν Ἰδοῦ μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἐκ τῆς ζωῆς τῆς Ραχίλ.

Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς Ραχίλ εἰς τὴν σκηνὴν ἔγινε τὴν 4 Ἀπριλίου 1837 εἰς τὸ «Ὀδεῖον τῶν Παρισίων». Ἐπαίξεν εἰς ἐν λησιμονηθὲν ἔκτοτε δρᾶμα φέρον τὸν τίτλον «Ἡ Βανδαιανή». Ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης σκηνῆς τὰ χειροκροτήματα ἀντήχησαν ἐνθουσιᾶ.

Ὁ Σαμπφὼν, εταῖρος τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας, εὐρισκετο εἰς τὸ Ὀδεῖον κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τῆς Ραχίλ καὶ ἀντελήφθη ἀμέσως ὅτι ἡ μικρὰ κόρη ἦτο ἀδάμας ἀκατέργαστος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃ μακρὰν τοῦ πρώτου θεάτρου τῆς Γαλλίας.

Ἐξήτησεν ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην πρᾶξιν νὰ ἰδῇ τὴν Ραχίλ εἰς τὸ καμαρίνι τῆς. Τὸν ἐδέχθη, ἐνθουσιασμένη καὶ ἡ ἴδια διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς, καὶ μετὰ τὰς πρώτας φιλοφρονήσεις ἤκουσε σοβαρὰ τὰς προτάσεις του. Ὁ ἄνελάρβανε νὰ τὴν διδάξῃ μερικὰ πράγματα, τῶν ὁποίων δὲν εἶχεν ἰδεᾶν ἀκόμη καὶ θὰ τὴν εἰσήγεν εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον.

— Θέλω ὅμως ἀμοιβὴν γενναίαν ἥτοι ἡ ἀπάντησις τῆς Ραχίλ.

— Ἀλλ' εἰσθε ἀκόμη νεᾶ. Ἀργότερα βλέπομεν... — Διὰ νὰ μὲ ζητήτε θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν εἶμαι τόσον νεᾶ ὥστε νὰ σὰς εἶμαι περιττὴ.

Ὁ Σαμπφὼν εἰς τὰς σημειώσεις του τὰς βιογραφικὰς δὲν κοῦπτει τὴν κακὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν ἡ νεαρὰ ἡθοποιὸς τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ βλέψεις εἴτεινον πρὸς τὸ χοῦμα.

Οὐκ ἦττον κατώρθωσε νὰ τὴν πείσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ ἐπὶ ἐν ἔτος τὴν ἐδίδασκε.

Εἰς τὴν Γαλλικὴν - Κωμωδίαν ἡ Ραχίλ ἐνεφανίσθη τῷ 1838 ἡλικίας 17 ἐτῶν καὶ ἐπαίξεν τὴν Καμίλλην εἰς τὸν «Ὀράτιον» τοῦ Κορνήλιου.

Ἀνεδείχθη ὅμως εἰς τὸν «Κίνναν» καὶ τὴν «Ἀνδρομάχην», ὅπου ἀπεθεώθη ἀπὸ τῶν παρισινῶν κοινῶν καὶ κοινῇ γνώμῃ ἀνεγνωρίσθη ὡς ἡ μεγαλειτέρα τραγωδὸς τοῦ πρώτου θεάτρου τῆς Γαλλίας.

Ἡ φιλοχρηματία τῆς ὅμως ἐκοιμῆ πολὺ ταχέως τὸ φωτεινὸν στάδιον, τὸ ὁποῖον ἠγοῦντο ἐνώπιόν τῆς.

Εἶνε γνωστὰ αἱ μεγάλαι δίκαι, τὰς ὁποίας ἤρξατο μὲ τὴν Γαλλικὴν Κωμωδίαν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐτήσιαν ἐπιχορήγησιν 60 χιλ. φράγκων.

Ἀλλὰ δὲν ἤρκει δι' αὐτὴν τὸ ποσὸν τοῦτο. Ἡ δὴμα διὰ τὸ χοῦμα ἠῤῥανεν ἐφ' ὅσον ἐπλουτίεε, καὶ τοὺς τέσσαρας μῆνας τῶν διακοπῶν τοῦ Γαλλικοῦ-Θεάτρου

POLEMY BROTHERS

CONDUCTED TOURS GENERAL TICKET AND TOURIST AGENCY

2 PHILELLENES STREET 2

KΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

Πεφημισμένων οίνων καὶ κονιάκ
Μαραθῶνος τῶν κτημάτων Παύλου
Σκουζέ.

Ταματικῶν ὑδάτων Σαρίζης Ἀνδρου (πώλη-
σις εἰς δαμιτζάνας καὶ φιάλας σφραγιζομένας
ἐπὶ τῆς πηγῆς διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Δήμου,
πρόσφατα ὡς κομιζόμενα δις τῆς ἐβδομάδος.

Ὑδάτων Κυλήνης — Σαμπάνιας GIESLER

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΠΟΛΕΜΗ

2 — Ὅδος Φιλελλήνων — 2

ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΡΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κεφάλαιον 20.000.000 — Ἀποθεματικὸν 13.500.000

Tout le monde lit la revue internationale illustrée

L'Humanité Nouvelle

LA MOINS COUTEUSE, LA MIEUX FAITE, LA PLUS COMPLÈTE
DE TOUTES LES REVUES DE LANGUE FRANÇAISE

Organe libre des tendances les plus larges
en matières scientifiques et artistiques

L'Uuminité Nouvelle

paraît mensuellement en un volume illustré in 8 raisin de 128 pages

La revue ne publie que de l'inédit

Sciences sociologiques (politique, histoire, socialisme),
géographiques, biologiques, etc., Philosophie; Contes;
Vers; Théâtre; Critique littéraire et artistique, etc.
Revue des livres et revues de toutes les langues et
sur tous sujets.

Directeur gérant A. HAMON

Aucune revue ne peut rivaliser avec L'HUMANITÉ NOUVELLE

Un an Six mois Un numéro

Abonnements { France et Belgique 17 9 { 2 »
Union postale 20 11

Envoi d'un numéro spécimen franco sur demande

NEUILLY sur SELNE France NEUILLY sur SELNE France

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΙ ΚΟΝΔΥΛΟΦΟΡΟΙ

STYLOGRAPH & FOUNTAIN PENS

Ἐκομίσθη μεγάλη συλλογὴ Ἀμερικανικῶν κονδυλοφόρων, εἰς διαφόρους ποιότη-
τας, διὰ τῶν ὁποίων ἀπαξ πληρου-
μένων γράφονται 2,000 λέξεις.

Αἱ τῆς συνήθους ποιότητος μὲ πένναν
τιμῶνται ἀπὸ 1 μέχρι 3 δραχμῶν ἑκα-
στος, συνιστῶνται δὲ ἰδιαίτερας εἰς τοὺς
κ. κ. σπουδαστάς, διότι ἀντικαθίσταται ἡ
πέννα καὶ οὕτω καθίστανται διαρκεῖς.

Οἱ τῆς καλητέρας ποιότητος ἔχουσι
πένναν χρυσοῦν, ἥς ἡ αἰχμή προστατεύε-
ται ὑπὸ ἀδάμαντος τιμῶνται δὲ ἀπὸ 20
μέχρι 50 δραχμῶν ἑκαστος.

Πάλλης καὶ Κοτζιάς

Χαρτοπώλαι, ὁδὸς Ἑρμοῦ

Τύποις Π. Α. Σακελλαρίου ἐν Ἀθήναις